

10 / 272

■ Octombrie 2025
■ Anul XXIII

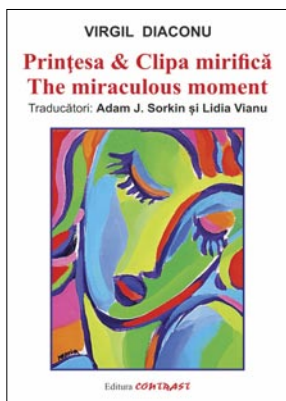
Cafeneaua literară

supliment

**ARTE
POETICE**

■ Ariana Zburlea
■ Irina Alexandrescu

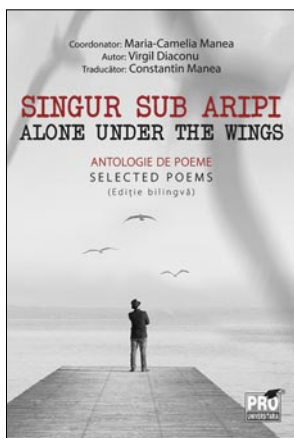
În volumul **PRINȚESA & CLIPA MIRIFICĂ – THE MIRACULOUS MOMENT**, tradus în limba engleză de către Adam J. Sorkin și Lidia Vianu (Editura Contrast, 2024), Virgil DIACONU adună cele mai reușite poeme de dragoste, dar și poeme cu tentă socială și protestatară, distribuite în primele două secțiuni ale cărții. În cea de a treia secțiune se află parabola *Dragoste și frumusețe*, un *Jurnal de nostalgie și răzurături*, precum și

Tratat despre poezie sau Îndreptări pentru poetul tânăr.

Virgil DIACONU a editat 26 de cărți, dintre care 15 de poezie în limba română, două cărți de poeme bilingve, română și engleză, o carte de poeme în limba germană, volume de filosofie și de estetică a poeziei, trei volume de anchete – *Poezia postmodernă. Anchetă*, 2015, *Poezia canonică românească. Anchetă*, 2020, *Poezia lui Eminescu în viziunea scriitorilor de azi*, 2024 –, două volume de exegeze biblice – *Biblia literară*, 2020, și *Biblia literară și dogmatică*, 2021.

Virgil DIACONU a obținut șase premii pentru cărțile de poezie și volumul de exegeze biblice, *Biblia literară*, acordate de către U.S.R. Poezia lui a fost foarte bine primită de către critica literară, despre ea scriindu-se peste o sută de cronici literare.

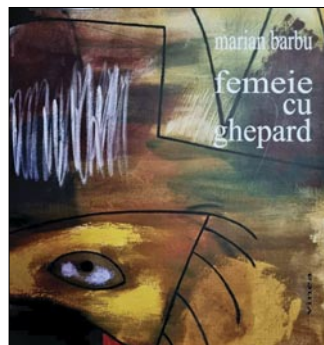
Antologia de poeme **Virgil Diaconu, SINGUR SUB ARIPI, ALONE UNDER THE WINGS**, ediție bilingvă, a apărut la Editura Pro Universitaria, București, 2023, într-o condiție grafică deosebită. Coordonator Maria-Camelia Manea, traducător Constantin Manea.

La Editura Uniunii Scriitorilor din Shanghai a apărut de curând, în traducerea doamnei ZHANG Wanxu, profesoară de limba română la Shanghai International Studies University, volumul *Poduri și vămi*, semnat de către poetul Horia Bădescu, carte cu o substanțială secțiune dedicată culturii, locurilor și modului de-a fi al oamenilor din patria lui Confucius. Volumul cuprinde, deopotrivă, proză de călătorie, inserții hermeneutice și poezie. O viziune care, precum mărturisirea traducătoarea cărții, va interesa cititorii chinezi, prin ineditul ei. (V. DIACONU).

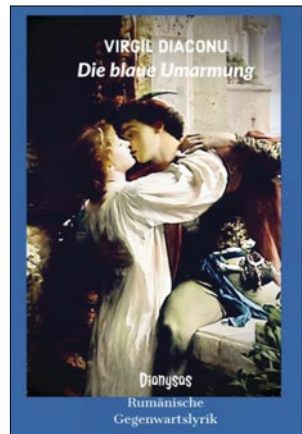
Un poet care merită toată atenția

Volumul *Femeie cu ghepard*, editura „vinea, bucurești, 2023” (respectăm grafia editorului), reprezintă debutul editorial al lui Marian Barbu. Poezia lui se dezvoltă în teritoriul larg al propriului eu și chiar devine o manifestare a acestuia, pentru că autorul îi surprinde toate înfrunghișările și stările, mai cu seamă pe cele negative – singurătatea, înstrăinarea, nesiguranța, lipsa comunicării, eșecul erotic, zădărnicia, sentimentul timpului care trece și nu poate fi oprit sau al timpului cronofag –, într-un discurs sobru și fluid. Pentru autor, lumea are un gust amar și de aceea atitudinea poeziei lui este sceptică, descensională și uneori întunecată până la depresie. Visurile de împlinire și micile bucurii ale ființei sunt de regulă ejectate din peisaj. Nici un orgoliu nu bănuiește aceste versuri, ironia și autoironia le sunt nu de puține ori călăuze. Vascularizată de sângele negru al melancoliei, această poezie pare să facă parte din familia lui Trakl și a lui Bacovia. Cadavrul speranței îți taie aproape întotdeauna calea. Fereastra prin care ar putea să năvălească lumina și aerul proaspăt al dimineții este ferecată, semn că „gândurile cele mai triste nasc cele mai frumoase poezii”. Poezia lui Marian Barbu merită toată atenția cititorilor și a criticii literare. (Virgil DIACONU)

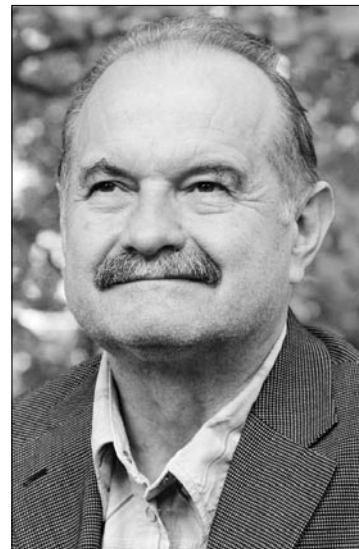
Volumul de poezie Die blaue Umarmung / Îmbrățișarea albastră

semnat de Virgil Diaconu, tradus în limba germană de către poetul Christian W. Schenk (128 de pagini), a apărut de curând la „Independently Published”, colecția „Dionysos”, și se găsește deja în vânzare în Germania și pe Amazon. Iată prezentarea făcută de către Christian W. Schenk: „Pentru Virgil Diaconu, versurile sunt porunca supremă, iar cuvântul, cu multele sale valențe, este dulcele chin în nesfârșita căutare de imagini și adevăruri noi. Poeziile sale sunt ca o vibrație a existenței noastre istorice, completând diversitatea eternă a umanismului cu noi atribute și adevăruri. Poeziile sunt bine echilibrate, cu accente metafizice pentru a surprinde mai bine destinul ființei. Esența ființei umane împletită cu iubirea și natura joacă un rol central: principiile lor domină nu doar condițiile pământești și cosmice, ci și arta și istoria existenței naturii umane. Noul profil estetic independent pe care Virgil Diaconu îl reprezintă în literatura română se reflectă în acest volum într-un mod deosebit”.

Ion Simuț

O scurtă vizită la Chișinău

În zilele de 5 și 6 septembrie 2025 am fost prezent la Chișinău, în cadrul Târgului Bookfest, ca invitat al Editurii Știința din Capitala Moldovei, editură a Academiei de acolo. Profilul editurii este enciclopedic, dar implicarea mea a fost (firește, după competență) în sectorul literar-filologic. Colaborarea este mai veche. Am postfațat, cu mai multă vreme în urmă, o antologie a romanului postbelic basarabean, apoi, mai recent, am prezentat într-un text adiacent reeditarea volumului de debut al lui Paul Goma. Se află în curs de apariție o antologie din poezia lui G. Bacovia, cu destinație didactică, pe care am însoțit-o cu un text critic. Urmează materializarea și a altor intenții stabilite de comun acord.

Editura Știința are frumoase proiecte de editare a literaturii române clasice și contemporane, în ediții de autor sau în antologii, care cuprind deopotrivă scriitorii din România și din Republica Moldova. De astă dată am fost implicat în realizarea unei ediții selective de *Opere Liviu Rebreanu*, în colecția „Moștenire”, colecție înrudită cu ceea ce era pe vremuri seria de *Opere* de la Editura Minerva. Actuala ediție Rebreanu apare în trei volume, cu următorul cuprins: romanul *Ion* în primul volum, *Pădurea spânzuraților* cu *Adam și Eva* în al doilea volum, iar *Ciuleandra* și *Gorila* în al treilea tom. Ediția este dedicată memoriei lui Nicolae Gheran, devotatul cercetător al biografiei și operei rebreniene. Este o continuare și o reevaluare a ediției anterioare în două volume, apărută tot în colecția „Moștenire”, în îngrijirea completă a regretatului istoric literar și cuprinzând numai primele trei romane. În bună colaborare cu editura, am propus în ediția nouă, în trei volume, extinderea selecției din opera lui Rebreanu cu alte două romane din eșalonul valoric superior, mai puțin cunoscute la Chișinău de către un public mai larg. *Ciuleandra* a urcat vertiginos în aprecierile criticii și ale publicului din 1990 încoace, pe măsură ce a scăzut simetric interesul pentru *Răscoala*, roman absent în ediția din 2025. Prin urmare, am încorporat în această selecție și un punct de vedere polemic, mai mult sau mai puțin discret, oricum nu foarte tare în răspărul percepției postdecembriste. Romanul *Gorila* merită și el reconsiderat și citit dintr-un dublu interes: ca roman politic și ca roman de dragoste. Întocmai cum în *Ion* se confruntă tragic glasul pământului cu glasul iubirii, și aici se ciocnesc dramatic două sentimente puternice: politica și dragostea. În prefața la ediție, am explicat rezistența în canon a prozatorului, am detaliat evoluția scriitorului și am explicat rațiunile acestei selecții.

Ediția Rebreanu a fost lansată la Târgul Bookfest Chișinău sâmbătă, 6 septembrie 2025, ora 10, avându-i alături pe Gheorghe Prini, directorul Editurii Știința, și pe Alexandru Burlacu, profesor la Facultatea de Filologie și Istorie din cadrul Universității de Stat „Ion Creangă”. Domnul director a ținut să prezinte, în mod firesc, întregul proiect al colecției „Moștenire”, ce năzuiește să cuprindă o sută de scriitori (după modelul stimulator al edițiilor Eugen Simion), iar domnul profesor a completat cu informații despre cele mai recente ediții: Ion Barbu (cu o prefață de Bogdan Crețu), Alexandru Macedonski (prefațat de Paul Cernat), G. Ibrăileanu (ediție și prefață de Victor Durnea), Duiliu Zamfirescu (ediție și prefață de Ioan Adam). Împreună cu noi a fost și coordonatorul colecției, istoricul literar Mihai Papuc, a cărui profesionalism redacțional este imprimat în detaliile fiecărui volum. Acesta a fost scopul principal al descinderii mele la Chișinău: lansarea ediției Rebreanu, în colecția „Moștenire” de la Editura Știința. Dar vizita mea a avut și alte ținte culturale și implicații, oportunități de dialog.

Vineri, 5 septembrie 2025, de la ora 15, la Biblioteca „Onisifor Ghibu”, a avut loc lansarea a trei volume din colecția „Antologia prozei scurte”: Nicolae Vieru, *Băiatul cu un trandafir pentru mama*; Nicolae Esinencu, *Copacul care ne unește*; Nicolae Popa, *Vidra în apele cerului*. Amfitrion a fost directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, Vitalie Răileanu, iar moderator Mircea V. Ciobanu, redactor-șef al Editurii Știința și coordonator al colecției. Eu am prezentat volumul lui Nicolae Popa, cu autorul alături, care a vorbit și el despre miza prozei scurte în perimetrul creației sale de poet și romancier. Despre ceilalți doi autori, trecuți la cele veșnice, au vorbit Alexandru Burlacu, specialist în domeniul literaturii basarabene de ieri sau de azi, și Anatol Moraru, scriitor și publicist, conferențiar universitar la Universitatea din Bălți. Mircea V. Ciobanu a întregit și a nuanțat observațiile critice despre prozatorii editați. Vitalie Răileanu, istoric literar devotat literaturii basarabene, a prezentat donația Nicolae Esinencu (arhiva, documentele personale, creațiile inedite), evocarea sa reușind să

Simptome

redimensioneze personalitatea celui dispărut, concretizată și în câteva volume de restituiri, apărute sub patronajul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, înființată în 1992 prin donații de carte din România, instituție pe care o conduce cu pricepere și devotament de cărturar din 2012.

Când am ajuns, joi seara, 4 septembrie, după ora 20, am descins într-un loc plăcut, unde se discuta frenetic: mai erau la o masă colegială protagoniștii unei alte lansări, în care nu am fost implicat. La amiază, fusese prezentat la Târg volumul III din antologia *Poezie europeană contemporană*, ediție de Valeriu Stancu, datorată Editurii Știința, prin strădania de mediator a redactorului-șef Mircea V. Ciobanu. Sărbătorit la 75 de ani, surprinzătorul și merituosul laureat al Premiului Mallarmé, Valeriu Stancu, mi-a dăruit volumul *Pușca insomniacă a lui Rimbaud*. Erau la masă mai mulți poeți europeni cuprinși în antologie. Printre comeseni, i-am întâlnit și pe Varujan Vosganian, președintele Uniunii Scriitorilor din România, pe Arcadie Suceveanu, fost președinte al Filialei UR de la Chișinău.

A doua zi urmau să se desfășoare alegerile de președinte pentru Filiala UR de la Chișinău, funcție pentru care candidau Teo Chiriac și Traian Vasilcău. După cum avea să se comunice în seara următoare, avea să câștige Teo Chiriac, cu o largă majoritate, aflat la al doilea mandat.

Înafara programului de la Târgul Bookfest, am mai avut două întâlniri, organizate de gazdele mele generoase. Anul universitar s-a deschis la Chișinău în această săptămână. Vineri, 5 septembrie, la ora 10, am susținut o prelegere de o oră la Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Facultatea de Filologie, cu titlul *Perspective noi asupra trecutului literar (controverse)*, ocazie cu care am schițat câteva idei și opinii despre literatura mondială în concepția lui David Damrosch (trimitând mai în detaliu la volumul *Ocolul Pământului în 80 de cărți*), despre distant reading și analiza cantitativă în accepția lui Franco Moretti (invocând aspecte teoretice și practice din volumul *Grafice, hărți, arbori. Literatura văzută de departe*) și despre Noul Istorism (în care am căutat premisele pentru o istorie politică a literaturii). Studenții de la Filologie și de la Istorie, alături de câțiva profesori, au privit cu multă curiozitate perspectivele critice înfățișate și au adresat întrebări. Dialogul, mult prea scurt în limitele unei ore, a fost moderat de profesorul Adrian Ghicov, decanul Facultății, care s-a dovedit deosebit de receptiv și de ospitalier.

La Muzeul Literaturii Române din Chișinău am propus pentru sâmbătă, 6 septembrie, ora 15, o discuție neconvențională, pornind de la o confesiune: *Criticul literar printre clasici și contemporani*. Rolul de amfitrion l-a deținut în mod firesc directoarea Muzeului, criticul literar Maria Șleahțișchi. S-a asociat în prezentare și moderare Mircea V. Ciobanu, de la care am aflat că are în curs de apariție la Editura Cartier, în redacția lui Emilian Galaicu-Păun, o sinteză masivă despre *Literatura din Republica Moldova*, adică o privire exigentă asupra a tot ce s-a scris dincolo de Prut din 1991 încoace. Ce am vorbit

eu nu are importanță în această relatare: am mărturisit ce fac, ce scriu, ce public, ce gândesc. Audiența a fost restrânsă, întrucât la doi pași se desfășurau lansările de la Bookfest, cu atracții mai mari pentru aparițiile editoriale de la Editura Humanitas, care a fost prezentă cu câteva dintre personalitățile ei de vârf: Mircea Cărtărescu, Radu Paraschivescu, Ioana Nicolaie, Cristian Preda (dintre cei pe care i-am văzut eu), patronați de Lidia Bode și Denisa Comănescu. Au mai fost și alții, dar nu-mi propun o privire asupra participanților la Târg, din moment ce nu i-am văzut și nu i-am auzit. A fost deci o concurență mare, așa încât cei prezenți la Muzeu, pentru mine, au trebuit să țină seama și de evenimentele râvnite la Târg. Vitalie Ciobanu a venit pentru o oră, după care a fugit la o dezbatere despre revistele literare, organizată de Institutul Cultural Român. I-am promis că îi voi trimite punctul meu de vedere despre *Viitorul revistelor literare*, exprimat în numărul anterior din *Cafeneaua literară* (septembrie 2025). M-am bucurat și de prezența atentă a lui Grigore Chiper și a altora, pe care nu-i mai enumăr aici (oricum, nu erau mulți și, pe deasupra, unii nu-mi erau cunoscuți).

Fenomenul din țară, la orice târg de carte, se repetă și la Chișinău: scriitorii de succes, Mircea Cărtărescu și Radu Paraschivescu, de pildă, au public la lansări și cumpărători de cărți pentru autograf. În rest, e cam aceeași tristețe: public puțin, interes diminuat pentru carte – și la București, și la Chișinău. Dar scriitorii buni sunt prețuiți.

Duminică, 7 septembrie, după amiază, am zburat spre casă, cu două curse, simetric de cum am venit: Chișinău-București, București-Cluj. Pe aeroporturi, enorm de multă lume, de toate națiile, parcă toată lumea ar călători numai cu avionul. Să nu uit episodul de adio. Duminică la amiază s-a deschis, în curtea Muzeului de Istorie de la Chișinău, Târgul vinului de autor (da, chiar așa!). Am băut o sticlă de Cabernet Sauvignon din raionul Taraclia în patru participanți: Gheorghe Prini, directorul Editurii Știința, amfitrionul meu extrem de atent și de generos, Valentin Ajder, directorul Editurii Eikon, basarabean de origine, ghid rapid prin centrul Orașului unde a fost student, și, venit un pic mai târziu la ospățul pe fugă (pentru mine), pictorul și prozatorul Igor Isac. Un vin excepțional, tărie 15,5, ediție limitată, din care nu știu dacă voi mai bea vreodată. După cum nu știu dacă voi mai avea prilejul unei asemenea escapade norocoase, în cursul căreia m-am simțit foarte bine.

Nu trag niciun fel de concluzii despre vizita mea la Chișinău. Descoperirile pe care le-am făcut (oameni, instituții și referințe), cărțile pe care ar trebui să le citesc sunt mai importante decât ceea ce am văzut pe stradă sau la Târgul de carte. Omogenizarea vieții sociale și culturale s-a petrecut în mod vizibil. Lumea, fricile, complexe, tendințele, iluziile, dezamăgirile sunt cam aceleași dincoace și dincolo de Prut. Poate că Europa le dă basarabenilor mult mai multă speranță decât nouă – asta ar fi diferența principală. E o frenezie pro-europeană care se vede peste tot.

Dana Gheorghiu: pactul autoficțional

Cu ani în urmă, scriind, în revista brașoveană *Astra*, despre *Întoarsă, clepsidra* (1988), îmi mărturiseam îndoielile în privința suflului românesc al Danei Dinu Gheorghiu (pe atunci), remarcând, desigur, adâncimea analitică, fraza condensată, nervoasă, alertețea narativă, fără răbdarea acumulărilor. Străină, însă, de slăbiciunile prozei așa-zis feminine, privită, de regulă, cu dispreț falocrat: intimism, reverie vagă, trăiri „sub clopot”, personaje decolorate, drame estompeate sub ceața amintirilor etc. Recent, tipărind *Colonada*, un roman masiv (464 p.), apărut la editura *Mirton* (2021), Dana Gheorghiu, ivind între timp câteva titluri de succes, mă contrazice. Nu doar prin lentoare epică romanul *Colonada* satisface pretențiile „genului trăgănat”. Cu riscuri asumate: epic trenant, lungimi obositoare. Până vom zăbovi asupra ultimului titlu, s-ar cuveni să încercăm un mic ocol teoretizant, convinși că proza Danei Gheorghiu stă sub paradigma „pactului autoficțional”, descifrată, credem, cu folos hermeneutic. Deși neclarificat conceptual, departe de a întruni consensul, plutind în echivoc, considerat un „gen sezonier” chiar, hibridând factualul și ficționalul, fenomenul autoficțiunii are o impresionantă carieră, fie că îl acceptăm ca avatar modern al autobiografiei, fie că vedem în el o găselniță postmodernistă. E drept, scriitura eului, așa-zisa literatură personală, devalând, prin elan simili-biografic, „intimismele”, țintește autenticitatea, foarte lesne compromisă, însă, prin „imitație romanescă”, observa Ph. Lejeune. Anunțată entuziast, de voci credibile ale frontului critic, *ascensiunea autoficțiunii* (cf. Alex Goldiș) continuă, chiar dacă, la noi, fenomenul n-a iscat inflamări polemice și adversități pătimase, ireconciliabile; oricum, departe de scepticismul dizolvant din alte spații (precum cel francez, bântuit de radicalisme și decretând intrarea în *postliteratură*). Inflația literaturii eului, ca replică, poate găsi o explicație (plauzibilă) în esopismul literaturii antedecembriste, refugiata, pentru a se apăra / sustrage bruiajului ideologic, în ghetoul estetic, livrând, desigur, „jumătăți de adevăr”. De unde și rezerva (declarată!) față de ficțional, chiar dacă e evidentă, după un „tsunami” memorialistic, „reabilitarea ficțiunii”, cum avertizase Ion Simuț. Să observăm, însă, că *scriitura-de-sine*, practică de harnicii autoficționari biografiști, nu e împinsă în masochism; nu atât violența și vehemența depoziției impresionează, cât *istoria personală*, încercuind, inevitabil, sâmburele dramatic, apăsând pedala evenimentialului (ținând, de regulă, de „istoria mică”).

Am trecut în revistă aceste prea știute constatări, pornind de la un alt „roman”, văduvit, credem, de ecoul meritat. Avem în vedere cartea Danei Gheorghiu, *Toamna, când se bat nucii*, apărută, în 2013, la editura băimăreană *Proema*. Prozatoarea, reamintim, ieșea în lume / debuta editorial (pe-atunci Dana Dinu) în volumul colectiv *Gustul livezii* (Editura *Facla*, 1985), alături de alți șapte tineri condeieri, vădind, îndeosebi, în *Castelanii*, densitate și dexteritate prozastică, un textualism moderat și o acută observație feminină, cu apetit pentru nuanță și autoscopie, la curent cu procedeele moderne. Un ochi avid, caleidoscopic, reinviind – prin refracție – un topos de verosimilitate ficțională, cu proze filtrate, încercând varii registre stilistice. Totuși, trezind anumite rezerve, spuneam, față de posibilele largi desfășurări epice, de „suflu românesc”,

anunțate. Pe care autoarea le-a infirmat și pe care *Colonada* le risipește definitiv.

Pesta (Editura *Brumar*, 2009), de pildă, se așeza în prelungirea unei alte cărți, de meritat ecou (*Die Fabrukler*, editura *Marineasa*, 2007), semnificând – ambele – apartenența la un fabulos topos (reinventat) și convergând tentativei de mitologizare a unui spațiu-blazon (firește, Timișoara). Dacă în cazul „celor din Fabric”, o lume crepusculară de care autoarea se simte legată și afectiv, avem de-a face cu o *istorie trăită*, *Pesta* se vrea o reconstituire (pe cel puțin trei nivele narrative), fără a fi, exemplar, un roman istoric. Firește, *Die Fabrukler* (Povestiri din Fabric) aducea în scenă personaje fictive, „recunoscute” însă; prilej de a semnala forța ficțională a prozatoarei, apetitul narativ și gradul de verosimilitate / credibilitate, convocând amintiri și meditând asupra implacabilei treceri. În același stil „migălit” (cum sesizase I. Arieșanu, în 1998), cu același interes pentru o geografie literară înecată în aburul legendelor, Dana Gheorghiu purcede la un trudnic efort documentaristic, balansând între istorie și prezent, între real și imaginar, recuperând nu doar un *topos*, ci re-creând și un *mythos* adecvat (nota Gh. Schwartz), impunând, deopotrivă, prin scriitură și arhitectură romanescă. Fiindcă *Pesta* rămâne un roman bine scris și abil construit. Plonjăm, așadar, într-un loc cosmopolit, un spațiu imaginar în care reperele / bornele istorice sunt concrete și exacte. Reîntâlnirea unor foști colegi (doi istorici „ocazionali”, aflăm) ar fi pretextul acestei incursiuni, reconstituind o lume care a fost. Tiberiu, beneficiar al unei copilării „de seră” și Victor, ins documentat și mare povestaș, își oferă – de-a lungul a patru zile – răgazul acestei „imersiuni” într-o istorie fabuloasă, pigmentată anecdotic, întregită prin reciprocitate. Peste Cetate se prăvălise suflul morții și ciurma, „boala cea grăbită”, bântuind vreme de 13 luni (până în martie 1739), făcuse numeroase victime. Motivul acestei reconstituiri, cu sursele la vedere, citate pios, îl oferă, însă, evocarea figurii lui Lewy, un personaj fascinant, cunoscut în copilăria celor doi colegi. Anticarul Lewy, „omul cărților”, profeteja – pornind din Fabric – sfârșitul orașului, însoțit de ceata urcătoare a puștanilor. „Zăludu” Lewy, cel care „știa ceva istorie”, voia să împiedice distrugerea cazarmei *Transilvania*; altfel, orașul ar fi fost invadat de șobolanimea refugiata acolo (gata „să buznească”), aducând „boliștea”.

În percepția trecutului, semnalăm puterea fabulatorie, descătușată, acoperind un gol istoric, plombând, însă, și documente inatacabile. Lewy, prin zarva iscată, va intra în vizorul organelor, fiind „săltat” cu o dubiță și dispărând o vreme. Erau anii când la noi se instalase *ciurma roșie*; și

autoarea, prin simbolistica propusă, face dovada unor remarcabile abilități regizorale. Dar profetul „cel rău de gură” revine, lasă „testamentară” (în chip de Învățător) povața de a stârpi șobolanimea; încât hoarda isterizată a celor mici va iniția, ca echipă exterminatoare, *Noua Cruciadă*, dorindu-se a fi salvatoarea Cetății, după îndelungi „antrenamente”, intercalate cu alte episoade relatate cu har (spaima iscată de buboiul lui Aurică, corecția aplicată lui Maranian, orbiți fiind „de adrenalină” ș.a.). Finalul impresionează; mica oaste a „izbăvitorilor”, îndreptându-se spre locul „bătăliei”, se confruntă cu un peisaj terifiant. Imaginea stârvurilor, a șobolanilor (gazați) reprezintă, șocant, chiar descoperirea Mortii. Altfel spus, ieșirea din copilărie / iluzie, o bruscă maturizare, pe care cei doi foști colegi-„cruciați” o retrăiesc, cu emoția reîntâlnirii, într-un oraș „frunțas în multe”.

Stărnind oarece zarvă în orașul de pe Bega, romanul *Toamna, când se bat nucii*, pornind de la „un caz real de malpraxis”, a fost citit, nedrept, doar ca un *denunț*. Dar nu vendeta este miza cărții. Un doctor cu „fumuri scriitoricești” (Traian Ferfelea) se joacă cu viața unui pacient-prieten, considerând drept „fleac” un carcinom de gradul al treilea. Călărindu-și rezidenții, încercat de „euforii aforistice”, medicul vrea să urce: „îl trage ața spre culme” și întârzie, din calcule meschine, intervenția; „o mare ticăloșie”, evident. Pusă în fața diagnosticului terifiant, obligând la mastectomie, cea care a mers *pe mâna lui Ferfelea* ezită între iertare și uitare. Personajul va dispărea, abandonat, „expulzat” de mâna scriitoarei, mutilată, trecută prin suferință. Lupta cu boala (invazivă, perfidă) procură pagini frisonante, de amprentă camusiană: o viață în derivă, stăpânită – în fața grozăviei – de frică și furie, cu dorința de a învinge răul, cu momente de lumină. Speranța revine în acele saloane ale disperării, prietenii încearcă să o scoată din „mlaștina depresiilor”, prinsă în hățșul unor trăiri de mare zbcium sufletesc. Între viață și moarte, cu trupul schilodit, pacienta se bucură de încurajările unor „doctori de suflete” precum Zorca (care știe că „Dumnezeu are un plan cu fiecare dintre noi”), Roswita, „pantera roz” etc., cei care știu că, fraternizând, avem datoria de a trăi, neoferind timp nefericirii. Sunt fixate, cu finețe psihologică, aceste seisme, pe canavaua unor „macrameuri sufletești”, oferind, paradoxal, un mesaj tonic. Eroina „se adună”, își suportă destinul, redevine femeie, simțind solidaritatea celor de alături. Este, negreșit, o învingătoare, găsind o rezolvare inteligentă; doctorul, cel suspectat de „ferfelirea” vieților, este *trimis în uitare*, abandonat ca personaj. Altminteri, exista riscul ca să alunece în pamflet. Or, „eliberându-se” de Ferfelea, chemând la rampă alte întâmplări și alți oameni, feliind cotidianul (examinat secvențial), autoarea ne propune / își oferă un exercițiu de exorcizare, veritabila eliberare: terapia prin scris! Cu personaje „compuse”, între ficțiune și realitate, Dana Gheorghiu evită viziunea reportericească ori tonul lamentativ. Bineînțeles, romanul procură o lectură „cu cheie”, trezind interesul epidermic al celor mânați de elan detectivistic. Dar adevărata cheie ne-o oferă însăși autoarea, precizând: Ferfelea „nu merită să se întindă ca o piftie peste memoria ta”, refuzând *sindromul Monte Cristo*; răzbunarea, adică.

Să notăm, în treacăt, că, cercetat din alt unghi, *cazul Ferfelea* revine, șarjat, și în masivul roman *Anotimpul Grivanilor*, un megaproiect la care trudește, de ani buni, Ion Nicolae Anghel. Acolo, oameni reali „glisează” în personaje și Trăienică, livrând, cu „râgâieli sapientiale”, „tranșe de aforizme”, îmbracă, tratat pamfletar, „costumu’ de scriitor”. Încondeiat, Ferfelea, „hipocritul”, intră în galeria „grivanilor

tranzitei”. Dacă Dana („cobaiul lui Ferfelea”) își ocupă, terapeutic, mintea cu scrisul, Ion Nicolae Anghel realizează, grijuliu cu explicațiile „pe înțelesul tuturor”, filmul șantajului, radiografiind o epocă.

Romanul Danei Gheorghiu, deși irizat autobiografic, îndeamnă spre o *lectură ficțională*. Cum ne îmbie și *Colonada*. Prozatoarea ne invită într-un alt topos (Buziaș), dar dezvoltă luxuriant aceleași teme obsesive, chemând amintirile. După „trezeci de ani de nevedere”, cum va spune Iuliu, grupul foștilor colegi se adună în stațiune, regăsindu-se, făgăduind să se caute, simțindu-se „mai legați” după cele trei zile petrecute împreună / „laolaltă”. E un bun prilej de a descifra „poveștile locului”, de a cerceta „trecutul burdușit” al stațiunii și strălucirea-i apusă. Pornind de la Duhul Parcului și platanul matusalemic, de la primul sezon balnear (1811) și locurile de promenadă până la paragina din stricta contemporaneitate. Alexandra, contemplând arborele totemic, va „decupa din uitare” relația cu Sabin; are, apăsător, „revelația trecerii”. Pia, dimpotrivă, cu „privirea iodată”, încearcă dezlegarea de trecut, vrea să privească „numai în față”, refuzând poverile unui trecut răscolit, re-trăit, proiectat pe ecranul lautric. Gloria, recurgând la „munițiile cu serotonină”, consideră parcul „un loc bântuit”; dar, în final, însoțindu-l pe Iuliu la Avi-bar (v. *Acceptarea*), va fi ispitită de un nou început. Dacă Alexandra e încercată de o tristețe voalată, Pia, aruncând cuvinte repezi, șfichiuitoare, recunoaște, alături de Otilia, existența lor paralelă, destrămând, sub acțiunea timpului nepărtinitor, „trifoiul cu patru foi” de altădată. În cursa vieții, cele patru protagoniste, alături de toți cei adunați la banchetul sărbătoresc, își recapitulează întâmplările: căzând în vorbărie, schițând un tablou de epocă, întreținând, prin schimbul de replici, aruncând vorbe înăcrite, pizmuind tinerețea, o meditație colectivă asupra *trecerii*. Rumezându-și nemulțumirile, inventariind bucuriile, stărnind „unele interese” și licăriri admirative. Cum se întâmplă cu Violeta (Kalu), provocând asaltul erotic al celui numit Boss (Vasile Petcu). Apare și gerontofila Iolanda, medic balneolog, aflându-și acolo „locul și rostul”, cu „apucături de băbătie”, păstrând flecușete-„depozitare de amintiri”. Nu putea lipsi D.J.-ul (angajat de Boss), satisfăcând poftele comesenilor. Sunt „filmate” cu încetinitorul plimbările lor, admirând *Colonada*, coridorul din lemn traforat, prilej de a pătrunde în miezul epic fantast, reconstituind, prin știutorul Radu, „un story cu parfum de epocă”. Adică, o iubire aprinsă și neîmplinită a Rosaliei, „femeia în alb”, cu revenirile ei imprevizibile. Sau vizita Împăratului (2 septembrie 1898), admirând aplicațiile militare, cu aerostate, pe Dealurile Silagiului. Prezența Kaiserului a propulsat stațiunea, faimoasă pentru apele ei tămăduitoare, începutul fiind făcut de farmacistul Cechinni cu un secol înainte (1796). Liana va constata că e vorba de un *parc terapeutic*, primul sezon balnear datând din 1811, trezind interesul Europei.

Dana Gheorghiu ne invită, într-un roman evocativ, mustind de informații, în tunelul timpului, reconstituind, cu forță și răbdare epică, prin paranteze retrospective, canoanele epocii. Admirăm Vila Imperială, o căsoaie în ochii Piei, aflăm despre celebra fotografie a lui Kossak (imortalizând întâlnirea Kaiserului cu un copil), devenit apoi fotograf oficial.

Colonada, transland planurile, impresionând prin firescul dialogului, un *polydialog*, de fapt, cum zicea, cu un alt prilej, Romul Munteanu, poate fi și un roman „de generație”. Sunt regăsiri și destăinuiri, consfințind o reîntâlnire cu tinerețea, plonjând în atmosfera acelor ani. Așa cum se căznește Tonny, D.J.-ul doritor să-i ajute, oferind piese de

succes de altădată. Cu incursiuni în istoria *Sfinților* (trupa devenită *Phoenix*), cu asigurări ferme că „mai ținem minte”! Cu o simpatică anchetă, așezată sub întrebarea-generic *Ce ați dori să re trăiți?* Nu în ultimul rând, am putea descoperi, sub pavăza ficțiunii, prin abundența informațiilor, un veritabil ghid turistic, în pofida degradării care s-a înstăpânit în stațiune. Dar protagoniștii, convocați acolo de momentul sărbătoresc, vor conchide, împresurați de legendele locului: „Trebuie să știți s-o privești!”

Este ceea ce face Dana Gheorghiu, reinventând, cu glisări abil controlate, cu apetit narativ, pe temelie documentară, un topos fabulos. „Neobalzacionismul bănățean”, identificat cândva de Ov. Pecican, „macrameurile sufletești” remarcate altădată, adunând, sub vasta cupolă romanescă, lungi discuții despre oboseala conjugală sau erosul neconsumat, despre mediocritate, ratare, monotonie și suferință, fac din proza Danei Gheorghiu, observase Gh. Schwartz, „un perete de

muzeu viu”. Colonada devine, ea însăși, un personaj. Mai rămâne ca și criticii din imediata noastră apropiere să o descopere pe această delicată prozatoare, cu „peniță subțire”.

Semnatară merituoasă a unui șir de volume, conjugând câteva registre narative, angajând o dublă identitate (pendulând între magia povestirii, cu parfum de epocă și cruda realitate), Dana Gheorghiu și-a probat înzestrarea epică. Deja cu palmares, ignorată (inexplicabil) în dicționare, ocolită de premii, puternica și ambițioasă prozatoare intră – nota undeva Cornel Ungureanu – în *bibliografia obligatorie* a Banatului literar. Prozatoare de forță, cum spuneam, Dana Gheorghiu are dreptul la o altă vizibilitate pe scena noastră literară. Deși, în confuzia axiologică înstăpânită de puzderia criticilor-impresari, e cam greu să răzbați...

ADRIAN DINU RACHIERU

Fiction review

Albul vieții și al morții

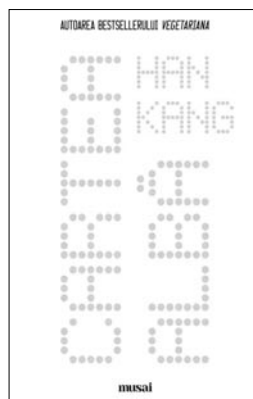
Scriitoarea sud-coreeană **Han Kang** este cunoscută pentru proza sa poetică de o finețe și o fragilitate neobișnuite și pentru cărțile care evocă momentele dureroase și zbuciumate din istoria țării sale. A fost premiată cu International Booker Prize pentru romanul *Vegetariana* și a fost laureată cu Premiul Nobel pentru Literatură, pentru anul 2024. O parte din cărțile sale au apărut la *Editura Art*, printre care și **Cartea albă**, tradusă din limba coreeană de Iolanda Prodan.

Am avut o surpriză extrem de plăcută să constat că Han Kang, despre numele căreia nu auzisem până la primirea Premiului Nobel, este o scriitoare de mare talent, care își merită cu adevărat distincția.

De o sensibilitate exacerbată, meditativă și senină, Han Kang reușește să construiască un roman dintr-o suită de fragmente de viață răvășitoare, cărora le conferă o emoție și o dimensiune aparte.

Pornind de la amintirile mamei sale despre primul copil adus pe lume într-o zonă rurală din munți, și despre moartea prematură a acestuia, cartea se structurează în jurul unor simbolice lucruri albe, care devin un fel de leitmotiv al doliului pe care naratoarea îl trăiește pentru sora ei mai mare, fetița care s-a stins la două ore după naștere: „o fetiță cu fața albă și rotundă ca prăjiturile făcute din pastă de orez.” Suferința și un sentiment voalat de vinovăție se metamorfozează în rugăciuni disperate și în credința naratoarei că scriind despre toate acestea ar putea să-i dăruiască surorii sale o nouă viață, o lume curată și pură.

Pânza albă care înfășoară trupul micuței înmormântată între munți, cămășuța din bumbac cusută de mamă înainte de naștere, aripile albe ale păsărilor, ceața, zahărul cubic, zăpada, ghețurile, laptele matern, orezul... sunt adevărate simboluri ale purității efemere. Există viață și moarte, clipe de ezitare și de zdrobire în toate lucrurile albe care apar în fiecare pagină a acestei cărți. Moartea este imaginată ca versoul alb al unei foi subțiri de hârtie, tăcerea se preschimbă în contururile și textura unei pietricele albe găsite pe plajă, o batistă albă scăpată peste balustradă plutește temătoare „ca o pasăre cu aripile pe jumătate deschise, ca un suflet care, după ce-și părăsește trupul, cercetează prudent tărâmul unde vrea să-și găsească liniștea.”

„Și dacă eu trăiesc acum este pentru că tu nu ai supraviețuit”, meditează naratoarea, imaginându-și experiențele pe care sora ei le-ar fi avut dacă ar fi putut să treacă peste cele două ore nefaste, dorindu-și să-i împrumute propria viață, să-i dăruiască un trup prin care să-i curgă sângele cald:

„Cândva, prin ochii tăi voi putea vedea un aisberg. Voi privi în sus, spre masa imensă de gheață cu unghere ascuțite și tatuată cu umbre turcoaz, simțind că acolo unde nu a existat nimic niciodată pulsează o viață nouă. Te voi vedea în tăcerea din adâncurile pădurii de mesteceni albi, în fereastra în care soarele iernii se strecoară leneș, în particulele minuscule și strălucitoare de praf, tremurând odată cu fâșiile oblice de lumină desenate pe tavan de razele soarelui. În albul vieții și al morții, în toate câte sunt albe în existența mea, voi sorbi și ultima ta suflare.”

Rară și uluitor de frumoasă este această carte care seamănă cu o gravură în peniță sau cu un desen pe un geam aburit. Sub pensula timpului și a durerii, linia de lumină dintre viață și moarte este simțită desăvârșit de scriitoarea Han Kang, o scriitoare pentru care poezia și tragicul constituie o adevărată vocație.

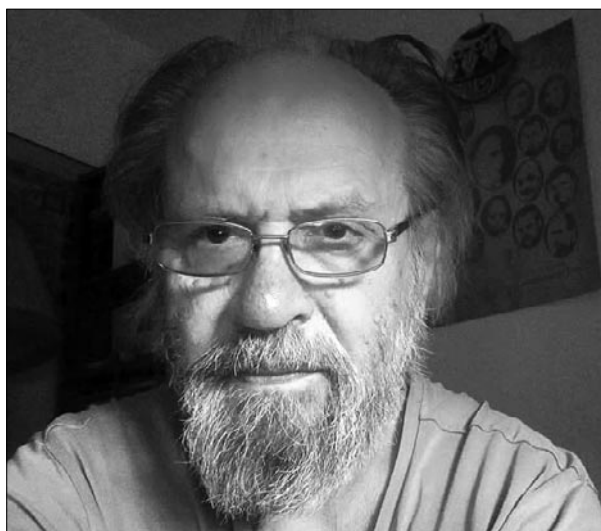
Liliana RUS

ÎN TRE MEMORIE ȘI ESTOMPARE:

Fading. Roman de Călin Vlasie

În oglinda literaturii universale

Fading, romanul lui Călin Vlasie (2025), este o operă de o intensitate rară, situată la intersecția dintre autobiografie, narațiune ficțională și jurnal filosofic. Scris pe parcursul a câtorva decenii – început în 1986, întrerupt de evenimentele din 1989 și reluat abia între 2022–2024, textul devine o cronică literară a frământărilor interioare și exterioare ale autorului. Motivul central al „fading-ului” – estomparea, trecerea,

dispariția și totodată posibilitatea revenirii – permite o lectură pe multiple niveluri: istoric, filosofic, psihologic, sociologic și literar-comparativ. Romanul se desfășoară din fragmente, notițe diaristice, dialoguri și reflecții într-un cadru psihiatric, care funcționează simultan ca spațiu real și ca scenă simbolică. În această pendulare între experiența clinică și reflecția poetică, Vlasie se profilează ca un narator ce se înscrie în tradiția modernității literare – de la *Proust* și *Joyce* la *Sebald* – păstrând în același timp o voce inconfundabil românească.

Din perspectivă istorică, *Fading* este un document al tranziției. Autorul începe manuscrisul în ultimii ani ai regimului Ceaușescu, într-un climat de presiune politică și existențială, și îl continuă după Revoluție. Fractura din 1989 marchează pentru el nu doar o ruptură politică, ci și una literară: „De la sfârșitul lui octombrie 1989 nu am mai continuat. A venit decembrie 1989, a urmat o perioadă de paralizie totală”, scrie autorul. Această discontinuitate transformă romanul într-un text

comparabil cu literatura exilului și a post-totalitarismului european. Norman Manea sau Herta Müller au descris experiențe similare ale dezrădăcinării. Dar, în timp ce Müller cartografiază mecanismele fricii și delațiunii, Vlasie insistă mai mult asupra trăirii interioare și asupra fenomenului de estompare a identității. Romanul amintește, prin stratificarea sa istorică, de jurnalul lui Mihail Sebastian, care documentează prăbușirea unei lumi și încercările de a rezista prin scris. La Vlasie, spitalul devine metafora unei societăți bolnave, ce constrânge individul să oscileze între adaptare și pierderea sinelui.

Din unghi filosofic, *Fading* este o meditație asupra ființei și timpului. Însuși titlul evocă *Sein-zum-Tode* heideggerian: experiența faptului că existența umană este o dispariție continuă, „o permanentă trecere înspre nimic”¹. Dar Vlasie leagă acest proces de posibilitatea revenirii, acel „never-fading”, urma de durată în chiar clipa dizolvării. Această dialectică trimite la conceptele derridiene de *différance*, care subliniază deplasarea și imposibilitatea închiderii definitive a sensului. Romanul refuză un înțeles închis și se prezintă drept proiect deschis.

Totodată, Vlasie recurge implicit la tradiția platoniciană și creștină, reflectată în noțiunea de „*psihogonie*”, introdusă de personajul Alin Vizu: ideea că viața sufletului presupune o dezvoltare marcată de origine, ruptură și posibilă vindecare.

Cadrajul psihiatric al romanului îl transformă într-un laborator psihologic. Personajele – Bebe Kent, Dulcinica, Melti, Puștiul (Ninel Mușat) etc. sunt pacienți și, simultan, proiecții ale conflictelor interioare ale autorului. „*Cânt ca să nu dispar*” devine cifra poetică al întregului roman. Psihologia traumei se află aici în prim-plan. Freud descria mecanismul compulsiiei de repetiție drept „*neplăcerea de a lăsa uitarea să funcționeze*”². În textul lui Vlasie, amintirile revin fragmentar, deplasat, repetitiv, semn al faptului că trauma nu poate fi povestită linear, ci doar în cercuri concentrice.

Apropierea de cercetările moderne asupra traumei (Cathy Caruth) este evidentă: memoria nu e arhivă sigură

Lector

a trecutului, ci un teritoriu precar, unde fragmentele se manifestă ca „*licurici în noaptea de vară*”.

Sociologic, *Fading* reflectă destinul intelectualului în societatea românească. Spitalul din Psithey devine o miniatură socială: un spațiu unde se vizualizează ierarhii, mecanisme de putere și strategii de adaptare. Pierre Bourdieu ar fi văzut aici un „*câmp*” în care habitusul și structurile sociale se reproduc³. Pacienții nu sunt simple cazuri clinice, ci expresii ale unei societăți care își produce și controlează marginalii. În același timp, romanul reflectă asupra statutului limbii și literaturii în context post-socialist. În timp ce publicațiile superficiale proliferază, scriitorii precum Vlasie caută legitimitatea unei literaturi angajate în adevăr – un diagnostic confirmat de Al. Cistelean în postfața sa, care caracterizează romanul drept „*experiment paradoxal între jurnal și ficțiune*”⁴.

Asemenea lui Proust, care nota: „*Le vrai paradis est le paradis qu'on a perdu*”⁵, Vlasie tratează memoria ca singura posibilitate de reconstituire a identității din fragmente. Paralele se regăsesc și cu *Ulysses* de Joyce:

monologul interior, polifonia vocilor, concurența interpretărilor. Modi, Vizu, DubluVe dispută realitatea la fel cum Bloom și Stephen se confruntă cu propriile lor oglinzi. În *Austerlitz* de W.G. Sebald, amintirea fragmentată devine sursă de identitate: „*Erinnerung ist nicht nur Rückblick, sondern ein Licht aus der Tiefe*” (Amintirea nu este doar o privire înapoi, ci o lumină venită din adânc.)⁶. Această frază rezonază direct cu „*Lumină*”, cuvântul rostit de Bebe Kent. **Paul Celan**, în poemul „*Psalm*”: „*Die Welt ist fort, ich muss dich tragen*” (Lumea a pierit, eu trebuie să te port)⁷, conferă acea greutate a solidarității cu absența, pe care și Vlasie o asumă în scrisul său alături de pacienți. Mircea Eliade a subliniat dimensiunea inițiativă a crizei. Psihiatria, în roman, apare ca o inițiere în înțelegerea sinelui și a celuilalt.

Fading este o operă care depășește granițele literaturii române și se înscrie în marea tradiție a literaturii memoriei. Ancorată istoric, profund filosofică, psihologic subtilă, sociologic semnificativă și literar-

comparativ solidă, cartea se impune drept o sinteză rară.

Prin faptul că interpretează „*fading*”-ul atât ca amenințare, cât și ca șansă a transformării, autorul realizează un roman care – asemenea păsării Phoenix – renaște din propriile sale fragmente.

Christian W. SCHENK

Note

1. Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, Tübingen: Niemeyer, 1927, p. 240.
2. Sigmund Freud, *Jenseits des Lustprinzips*, Viena: Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1920, p. 19.
3. Pierre Bourdieu, *Die feinen Unterschiede. Kritik der gesellschaftlichen Urteilskraft*, Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1982.
4. Al. Cistelean, Postfață la Călin Vlasie, *Fading. Roman*, Băbana: Rocart, 2025.
5. Marcel Proust, *À la recherche du temps perdu*, Paris: Gallimard, 1913–1927, vol. 1, p. 45.
6. W.G. Sebald, *Austerlitz*, München: Hanser, 2001, p. 32.
7. Paul Celan, „Psalm”, în: *Die Niemandsrose (Trandafirul nimănui)*, Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1963, p. 45.

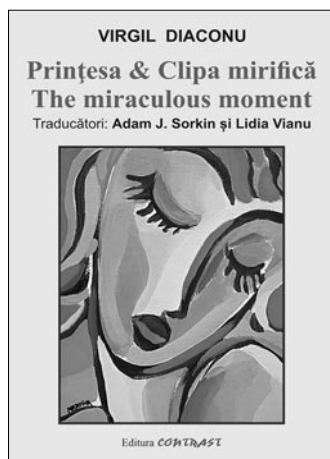
Bibliografie

- Bourdieu, Pierre: *Die feinen Unterschiede. Kritik der gesellschaftlichen Urteilskraft*. Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1982.
- Caruth, Cathy: *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996.
- Celan, Paul: *Die Niemandsrose*. Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1963.
- Cistelean, Al.: Postfață la Călin Vlasie, *Fading. Roman*. Băbana: Rocart, 2025.
- Derrida, Jacques: *Margins of Philosophy*. Chicago: University of Chicago Press, 1982.
- Eliade, Mircea: *Itinerarul spiritual*. București: Humanitas, 1990.
- Freud, Sigmund: *Jenseits des Lustprinzips*. Viena: Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1920.
- Heidegger, Martin: *Sein und Zeit*. Tübingen: Niemeyer, 1927.
- Joyce, James: *Ulysses*. London: Shakespeare & Co., 1922.
- Manea, Norman: *Întoarcerea huliganului*. București: Polirom, 2003.
- Müller, Herta: *Atemschaukel*. München: Hanser, 2009.
- Proust, Marcel: *À la recherche du temps perdu*. Paris: Gallimard, 1913–1927.
- Sebald, W.G.: *Austerlitz*. München: Hanser, 2001.
- Sebastian, Mihail: *Jurnal, 1935–1944*. București: Humanitas, 1996.
- Vlasie, Călin: *Fading. Roman*. Băbana: Rocart, 2025.

Virgil Diaconu și Poezia Poeziei Întrupate

Prințesa & Clipa Mirifică – The Miraculous Moment (ediție bilingvă), traducători Adam J. Sorkin și Lidia Vianu (Contrast, 2024) conține 94 de poeme din care 43 au fost traduse în engleză în cartea a doua, *Clipa mirifică - The Miraculous Moment*. Volumul mai conține un mic capitol *Dragoste și frumusețe*, unde Virgil Diaconu explică obsesia Prințesei ca personaj liric, pagini de jurnal apar în secțiunea *Aurul și cenușa unor zile obișnuite. Jurnal de nostalgie și răzvrătiri* și idei de estetică a poeziei în *Tratat de Poezie sau Îndreptări pentru poetul tânăr*.

Poemele readuc în lirica de azi natura ca și erosul galant, anacreontic. Când în 150 de pagini întâlnim cireșul de 50 de ori, vrăbiile de 57, ciripitul păsărilor de 17 și crinii de 20 de ori reiese că în fiecare poem elementele naturii sunt la ele acasă ca într-un pastel: „Copacul sub care stau este plin de ciripitul vrăbiilor./Sau poate că sunt doar cuvintele tale repezi,/poate că este doar clinchetul râsului tău,/care deja mi-a luat mințile...// Până și eu, în ultima vreme, am ajuns un ciripit.../Și probabil că noi ne vom ciripi tot timpul de aici

înainte... (p.7); „Beau apă din frumusețea ta,/în râsul tău ascult ciripitul vrăbiilor./Ca un rege voi intra în noua zi, /ca un rege al cartierelor mărginașe./Fă-ți cuibul în brațele mele, Prințesă,/în visurile și gândurile mele,/care îți învoldurează încă de pe acum/toate cearșafurile... (p 8). Acasă pentru poet înseamnă câmpia, pădurea, vuietul vântului: „Cineva îmi bate la ușă. Câmpia! Tocmai câmpia,/sosită de departe și în cămașa ei subțire: de flori./Câmpia cu depărtare cu tot, cu greieri cu tot./Cineva îmi bate la ușă. Vuietul! –/Pădurea îmbrăcată în verde și purtând pe cap/toate cuiburile; și toate cântecele păsărilor.” (p.118). Mai mult, acest aspect este programatic: „Înainte de a scrie poezie, a spus îngerul,/privește în jur. Pentru că în jurul tău,/ dacă nu cumva chiar în tine,/se află toată arta poetică./Toată arta poetică a Domnului.” (*Arta poetică*). Poetul simte că aparține altei lumi sau epoci lirice: „Eu sunt poetul dispărutei spețe,/silabisind lumina care m-a răpus./Doctrina mea este transmutația elementelor,/este iubirea: în curând voi fi cântecul mierlei,/în curând voi fi floarea de cireș./...Eu sunt

poetul!/ Viața pe care o am este o haină/prea strâmtă pentru mine.”

Dincolo de prezenta naturii, avem de fapt înainte o poezie a iubirii pentru poezie. Ca și la Dante în *Vita Nuova*, există și aici o aristocratică Beatrice numită Prințesa, o perfecțiune a femeii reconstruită chiar de poet, după cum se va vedea, căreia i se dedică lirismul și care produce ea însăși starea mistică a inspirației lirice. Iată ce citim în *Vita Nuova*, poemul *Ai doamnei mele ochi*: „Ai doamnei mele ochi sunt purtătorii iubirii înnobilit tot cu-o privire. Cei salutați îi simt în piept fiorii. Astfel plecându-și fruntea, robi palorii, deplâng puțina lor desăvârșire...”

Dragoste și frumusețe este un capitol de comentariu al poeziei împletit cu poeme ca și în *Vita Nuova*. Poezia sau magia ei sunt definite astfel: „Nu, nu mai mă întrebați ce este poezia./ Întotdeauna am spus că poezia/este o descărcare electrică a frumuseții,/pentru că în clipa în care Prințesa m-a atins/ea mi-a transmis toate gândurile ei,/toate visurile, toată lumina./ Și eu m-am făcut dintr-o dată ...această știință a văzduhului, care este Poezia.” (*Poezia, o descărcare electrică...*) Și iubirea la Virgil Diaconu poate însemna multe, așa cum la Dante în *Convivio IV* se scrie ca „depinde de [sensul n.n.] acela pe care îl dăm lui Amor, interpretat diferit de comentatori drept Dumnezeu, virtutea, dragostea sacră, dragostea în general, știința desăvârșită a lui Dumnezeu etc.”

Așa cum e descrisă de jurnal, viața poetului este una statică, casnică, fără aventuri și boema, de o imensă necomunicare cu cei din jur. Singura aventură este în Bulgaria la Balcic. Asta explică universul liric. Dacă poetul în general e un aventurier care încearcă limitele oricare ar fi ele, aici avem un poet septuagenar trăind într-un apartament de bloc unde evaziunea o reprezintă Prințesa, o imagine venită din copilărie. Singurătatea poetului autodidact (o spun în sens pozitiv, nu trebuie să ai o facultate de umanistică pentru a scrie poezie și eseu, așa cum nici Norman Manea, cu diploma de inginer, nu a avut ca să predea *European Studies and Culture la Bard college* unde este profesor emeritus), trăind în provincie, fără parteneri de discuție de calibrul, trăind o viață plină de plictiseală, singurul refugiu fiind o imaginație nici ea prea curajoasă – îngerul, prințesa acceptate probabil de familie ca o nebunie de tinerețe – au însă frumusețea lor secretă... Să ne amintim că septuagenarul Goethe a fost cu adevărat îndrăgostit de o făptură concretă de 19 ani pe care a și cerut-o în căsătorie când el avea 74. *Elegia de la Marienbad* a fost scrisă de Goethe după ce i-a fost refuzată cererea în căsătorie și unde își transcrie disperarea – în a doua elegie (traducerea mea): „Când omul a încetat să-și strige bocetul, zeul l-a lăsat să-și spună povestea dureroasă...”

În timp ce eul liric în poemele lui Virgil Diaconu aude timpul: „Soldații Timpului... Acum aud/cum printre roțile acestui ceas de fier/ s c r â ș n e ș t e Timpul! Împăratul Timp...”, iar Prințesa este ținută captivă în îmbrățișarea lirică tentaculară precum zânele din poveste de către zmeu: „Desigur, Domnul nu a reușit să despartă trupul tău,/din îmbrățișarea mea cu o mie de brațe./ Tocmai de aceea lumea

a rămas amestecată –/cerul mai ține și acum marea în brațe./îmbrățișarea noastră este albastră...(p.16) se construiește, încet-încet, imaginea corporală a Prințesei.

Se deschide astfel treptat palierul iubirii erotice carnale ca formă a iubirii pentru poezie. Prințesa este Muza cu părul roșu de o frumusețe hipnotică provocând delir: „Și atunci am fost/ pentru prima oară săgetat de pielea ei albă,/ de privirea ei uleioasă, care mi se prelingea pe trup,/ ca un mir... Privirea ei, ca un mir...(p. 18) ... linia umerilor, sânii ochioși...Sub bluză, sânii tăi bat ca o inimă, ... picioarele tale de lapte, perfecte. picioarele tale de piersică... brațele subțiri... sânii mici care...(p. 67)... În ziua a șaptea m-am odihnit/și m-am întrebat dacă am făcut bine că te-am făcut,/pentru că magnoliile deja erau geloase pe tine/și au venit la mine cu o petiție, cu un protest,/cum că aș fi nedrept și aș fi dat cuiva/prea multă frumusețe... „Vei înțelege că iarăși te-am văzut aievea/ în pielea de leopard... Știu că nu mă crezi,/însă trupul meu deja s-a umplut/de petele fiarei din vis.” (p.76).

Poetul face amor cu Poezia: „Grăbește-te să mă iubești, grăbește-te, pentru că plecăm atât de repede de aici!...” (p. 34) „Tu stăpânești perfectă și goală patul de hotel și destinul meu în flăcări... (p. 57) simțind că „Adevărul este că moartea/ se află întotdeauna cu un pas înaintea mea./Și chiar dacă aș prinde-o din urmă, ce aș putea să îi spun?” (p. 71) „Dacă vreunul dintre voi are sentimentul că a cuprins ceva de/ necuprins, acela se află sigur în îmbrățișare./Să nu crezi că îmbrățișarea este numai a trupului. Trupul celui/iubit poate pleca, îmbrățișarea rămâne./Casele noastre se sprijină pe îmbrățișare./O casă fără îmbrățișare este o casă pustie,/singurătatea sparge pereții./Da, îmbrățișarea este o singurătate învinsă./Îmbrățișarea este mai mare ca lumea... (p. 74) „Lacul nesfârșit, tulburat doar de lebedele amurgului și de/ spaimele noastre./ Copacii sunt atât de bătrâni, încât cred că ei sunt chiar timpul /cel veșnic, înfrunzit pentru tine./ Vorbele și râsetele tinere trec întotdeauna în fugă pe lângă/noi...(p. 75) „Da, trupul meu este plin de petele fiarei din vis.../ Întotdeauna visul a fost mai puternic decât mine.../Pentru că și el, și eu, suntem la fel de singuri./Sau pot să fiu poemul pe care abia l-am scris,/poemul care se gândește la tine cu toate celulele îndrăgostite,/cu toate bătăile de inimă. Pentru că poemele mele sunt vii!... pentru că eu întotdeauna am încurcat lumile –/de pildă, cuvintele tale au ajuns bătăile inimii mele, inima mea bate în pieptul tău./Desigur, eu sunt un încurcă lumi...”(p. 81).

Prințesa se convertește din păcate în final într-o imagine poezică ce pare un fel de testament: „Acum stau în casa de la marginea pădurii/și răsfoiesc filele rezezi ale peregrinărilor mele./Prințesa a pregătit masa în grădină, sub razele lunii./Beau vinuri vechi cu prietenii mei,/cu toate gândurile și cu toate visurile./Voi spune rugăciunea de mulțumire și le voi lăsa pe toate/în voia Domnului. Le voi lăsa în voia Domnului,/despre care nici acum nu știu de care parte a fost/ și de care parte va fi de aici înainte... (p.88)

O discuție aparte merită traducerea poemelor în engleză de Lidia Vianu și Adam Sorkin. O metodă de a verifica calitatea unei traduceri este de a traduce înapoi în limba originală ceea ce a fost tradus. Deci traducerea în engleză a poemelor să fie readusă în limba română. Descoperirea a fost aș spune uluitoare. Varianta engleză readusă în română prezintă un alt poet. Virgil Diaconu e un sentimental în poemele în română, dar traducătorii i-au vindecat tocmai boala de care suferă. Traducerea din engleză în română este

textul românesc esențializat poetic. De asemenea, soluțiile traducătorilor sunt aș spune excepționale. Vianu și Sorkin au făcut să se nască un alt poet Virgil Diaconu. Iată un exemplu:

Original *Floarea de cireș*: Iubita mea e floarea de cireș./Ea bate din palme într-o metaforă,/aleargă desculță într-un vers./Intangibilă și nesfârșită în propria frumusețe!/ Eu, cavalerul florii de cireș,/ fac de strajă petalelor ei,/ minunea ei o beau până la ultimul strop./ Și ea își dezvelește petalele în nopțile mele./Ea aleargă desculță într-un vers./bate din palme într-o metaforă./Intangibilă și nesfârșită în propria frumusețe!

Engleză *My beloved is a cherry flower*. /She is running barefoot in a verse, / clapping her hands in a metaphor. / Her beauty is intangible and infinite! / Knight of the cherry flower, /I serve as sentry for her petals. / I drink her perfection to the last drop. /She opens her petals in my nights. /She is running barefoot in a verse, /clapping her hands in a metaphor. / Her beauty is intangible and infinite!

Traducerea în română a traducerii engleze *Iubita mea este o floare de cireș*. / Aleargă desculță într-un vers, / bătând din palme într-o metaforă./ Frumusețea ei este intangibilă și infinită!/ Cavaler al florii de cireș, / servesc drept paza petalelor ei./ Îi beau desăvârșirea până la ultima picătură. / Își deschide petalele în nopțile mele./Aleargă desculță într-un vers,/bătând din palme într-o metaforă./ Frumusețea ei este intangibilă și infinită!”

Sau:

Noaptea. „Iată și noaptea!/Cum alerga printre ierburi,/pesemne după greierii ce n-o lăsau să doarmă,/noaptea se împiedica, întotdeauna, de mine./Dar eu nu aveam vreme de ea—/pe atunci mă strecuram afară din trup,/ca să prind din urmă rotitoarele stele./Vino și tu!—îi strigam trupului meu uitat printre ierburi./Vino și tu! Night. Here is the night!/As it ran across the grass,/maybe because crickets would not let it sleep,/night always stumbled on me./But I had no time for it –/Back then I slipped out of my body/trying to catch the spinning stars./Come with me! I shouted/to my body forgotten in the grass./ You too, come with me!”

Noapte. „Iată noaptea! În timp ce alerga prin iarbă, poate pentru că greierii nu o lăsau să doarmă, noaptea s-a împiedicat mereu de mine./ Dar nu aveam timp de asta... / Pe atunci alunecam afară din trup/ încercând să prind stelele care se învârtesc./ Vino cu mine! am strigat trupului meu uitat în iarbă./ Și tu, vino cu mine!”

Alte exemple în acest sens: „Să-mi văd mai departe/de călătoriile mele, dacă Maica Domnului tot m-a aruncat/din brațele Sale în lume.” / To mind my journeys since the Mother of God opened Her arms /and tossed me into the world. // Să mă gândesc la călătoriile mele de când Maica Domnului și-a deschis brațele /și m-a aruncat în lume.” „când ceasul din turn își face rondul de noapte/ cu soldații lui prin camera mea, prin suflul uitat deschis.”/ when, in my room, the tower clock makes its night rounds / with its soldiers, crossing my soul which I've forgotten to close./când, în camera mea, ceasul din turn face rondul de noapte cu soldații săi,/ traversându-mi suflul pe care am uitat să-l închid.”

Și o ultimă observație: *dragoste* nu vine de la dragon. Etimologia cuvintului este foarte complicată și nu are nici o legătură cu inzii, ci cu rădăcinile Proto-Indo-Europene.

Mirela ROZNOVEANU

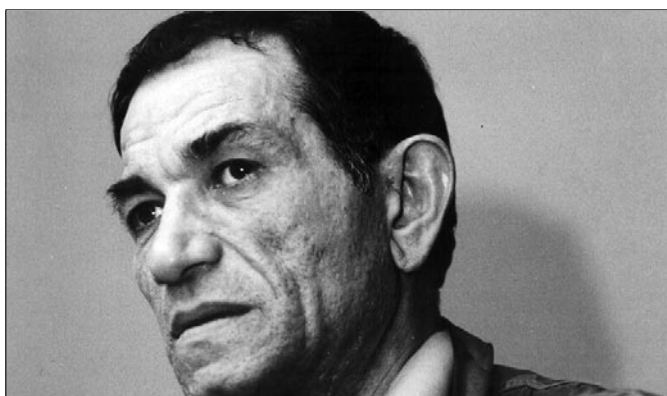
Generația '60 - generația socialismului (ep. 49)

Și tu, Brutus?

· Despre un mare compromis al lui Cezar Ivănescu

Marele poet Cezar Ivănescu, șizecist întârziat, a lucrat și a locuit câțiva ani la Pitești, pe când era redactor la revista „Argeș”, sub conducerea lui Gheorghe Tomozei.

Cu o virulență rar întâlnită, s-a declarat un luptor anticomunist dintotdeauna, invocând cât de persecutat a fost de Partidul Comunist și de Securitate. Și totuși. Există un schelet în dulap. Sau mai mulți, dacă ne luăm după Mircea Dinescu. În impozanta carte de convorbiri cu Viorel Ilișoi,

„Șapte zile cu Cezar Ivănescu”, poetul nu suflă o vorbă despre un mare compromis făcut în presa locală.

Cum se știe, în 1971, Nicolae Ceaușescu a fost impresionat de o vizită în Coreea de Nord, de festivitățile faraonice. Revenit în țară a hotărât celebrele „Teze din iulie”. Printre cei care au salutat, la Pitești, aceste teze, s-a numărat și Cezar Ivănescu, publicând articolul „Incomparabil ideal social”, apărut pe prima pagină din ARGEȘ (iulie 1971), sub textul lui Grigore Comartin, secretar al Comitetului județean Argeș al P.C.R., deasupra unui text asemănător al lui Dan Rotaru și alături de textele lui Constantin Dinischiotu și Ilie Purcaru.

Iată ce a vrut să uite toată viața Cezar Ivănescu (probabil mai sunt și alte texte) și de care nu a vorbit în cartea cu Ilișoi:

„Măsurile propuse de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și adoptate în unanimitate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii constituie o profundă și înțeleaptă apreciere a stadiului de evoluție al socialismului în patria noastră. Urmînd cu fidelitate principiile marxist-leniniste, apreciind creșterea considerabilă a rolului partidului și statului în această perioadă de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate, măsurile propuse vin să delimiteze mai clar trăsăturile pozitive care

separă datele societății socialiste de societatea capitalistă. Societatea socialistă este singura societate în care suprastructura poate influența atât de hotărîtor în favoarea încurajării valorilor pozitive.

Revoluție în filozofie, marxismul, ca ideologie, a redat omul adevăratei sale meniri.

De aceea, prin actualele măsuri se evidențiază, credem, nevoia de a depune eforturi de o mai aleasă calitate pentru a face din scrisul nostru nu numai o oglindă a existenței unei națiuni, ci și un instrument operant, activ. Literatura trebuie să exprime mai puțin declamativ, dar mai profund și mai conținut, dramatica luptă pe care națiunea noastră o poartă pentru împlinirea unui incomparabil ideal social: comunismul”.

Urmează semnătura, Cezar Ivănescu. Lucrurile sunt clare.

Acest episod biografic, ignorat de autor în interviurile sale ulterioare, poate fi interpretat ca o fisură între imaginea de contestatar anticomunist și realitatea compromisurilor făcute într-un anumit context istoric.

Textul este reprezentativ pentru discursul oficial de tip propagandistic din perioada comunistă românească, în special din anii '70-'80, când Nicolae Ceaușescu își consolidase cultul personalității.

Acest eseu se remarcă printr-o retorică specifică limbajului ideologic al regimurilor comuniste, în care predomină formule stereotipe, hiperbole și un lexic încărcat de termeni politici. În plan stilistic, se observă o utilizare excesivă a superlativelor axiologice („profundă și înțeleaptă apreciere”, „eforturi de o mai aleasă calitate”, „incomparabil ideal social”), menite să legitimeze deciziile conducerii partidului și să sublinieze caracterul lor pretins infailibil.

Din punct de vedere tematic, textul plasează Partidul Comunist în centrul vieții sociale, atribuindu-i atât rolul de instanță supremă în procesul istoric, cât și autoritatea morală de a defini direcția dezvoltării societății. Opoziția dintre „societatea socialistă” și „societatea capitalistă” este schematizată printr-o dihotomie simplificatoare, tipică discursului propagandistic, în care primul termen este încărcat pozitiv, iar al doilea negativ.

În plus, textul evidențiază instrumentalizarea culturii și literaturii. Se afirmă explicit că literatura trebuie să fie „un instrument operant, activ”, subordonat idealurilor comuniste. Această formulare relevă concepția marxist-leninistă conform căreia arta nu are autonomie, ci funcționează ca un mijloc de educație politică și de consolidare a ideologiei oficiale.

Polemici

Cu toate acestea, toate, dar toate istoriile literare îl consideră un mare poet anticomunist. În prezent, nu se mai vorbește despre el.

Cezar Ivănescu (1941–2008) a fost un poet, dramaturg și scriitor român, cu o influență semnificativă asupra literaturii postbelice din România. Născut la Bârlad, a absolvit Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași în 1968.

Debutul său poetic a avut loc în 1959 în revista „Flacăra Iașului”, iar în 1968 a publicat volumul „Rod”, care i-a adus recunoaștere națională. A continuat să publice lucrări precum „Rod III” (1975), „Rod IV” (1977), „La Baaad” (1979) și „Doina” (1983). „Rod II” nu a apărut niciodată, din cauza cenzurii, Cezar Ivănescu nefiind de acord să i se taie un vers.

În domeniul teatrului, Ivănescu a debutat în 1969 cu piesa „Mică dramă”, care a fost montată la Teatrul „Al. Davila” din Pitești și pentru care a primit Premiul revistei ARGEȘ în 1970. Începând din 1971, Ivănescu a început să susțină spectacole de muzică și poezie, acompaniat de orchestra sa proprie, „Baaad”, unde-l secunda Dumitru Lupu, reînviind tradiția menestrelilor medievali. A pus pe muzică versurile sale și a interpretat poeme de autori precum Pindar, Baudelaire și Eminescu.

În perioada regimului comunist, Ivănescu a fost cunoscut pentru atitudinea sa contestatară (cu toate acestea, primea premii, inclusiv pe al Academiei, în 1975, pentru volumul „Doina”). După 1990, i se consacră cărți, emisiuni, Premiul național „Mihai Eminescu”, distincția Ordinul național „Steaua României” în grad de Comandor (2000), Cetățean de Onoare al Bârladului etc.

A făcut greva foamei în anii 1960 ca protest împotriva cenzurii și a regimului, fiind exmatriculat și exclus din Cenaclul Facultății de Filologie după ce a citit poezii anticomuniste. În 1983, a protestat împotriva cenzurii comuniste care i-a mutilat volumul „Doina”. În 1986 face iar greva foamei. Dar și la 5 ianuarie 1990.

La 14 iunie 1990 este victima mineriadei. În urma agresiunilor extrem de dure, fizice și psihice suferite își revine greu după o lungă boală.

În 1997, împreună cu Stela Covaci, publică volumul „Timpul asasinilor. Documente și mărturii despre viața, moartea și transfigurarea lui Nicolae Labiș”, volum care provoacă multe valuri. Fostul său șef, Gheorghe Tomozei, a susținut că Ivănescu l-ar fi „omorât” volumul „Timpul asasinilor”, cu acuzații nefondate, dar această ipoteză reflectă

tensiunile și conflictele din lumea literară românească de la acea vreme.

Pe 29 ianuarie 2008, Mircea Dinescu, aflat la Paris, folosindu-se de statutul său de membru al Colegiului CNSAS a declarat presei că Cezar Ivănescu a fost securist, că a făcut poliție politică încă din 1961, când a semnat angajamentul. Cazul său rămâne unul complex și controversat în istoria literaturii române.

Poetul s-a apărut vehement și a cerut acces la dosarele CNSAS, dar lovitura de imagine și suferința psihică i-au afectat grav sănătatea. Paul Cernat, dar și Ivănescu însuși, cu puțin timp înainte de moarte, spunea că atacul din presă i-a „grăbit sfârșitul”.

Albanez după mama sa, Xantipa Naum, cunoscătoare nativă a limbii albaneze, Cezar Ivănescu a declarat că are origini albaneze afirmând și că: „de la albanezi (am luat) curajul și de la români puterea de a îndura”. În 15-17 aprilie 2008, cu doar o săptămână înaintea morții sale, participă, la Tirana, în prezența a numeroase personalități, la lansarea antologiei „Lojë Dashurie” („Jeu d’Amour”). Vizita se încheie cu propunerea ca scriitorul Cezar Ivănescu să fie nominalizat candidat al Albaniei la Premiul Nobel pentru literatură.

Cezar Ivănescu a decedat pe 24 aprilie 2008 la Spitalul de Urgență Floreasca din București, unde fusese adus cu elicopterul, la vârsta de 66 de ani. Suferise o banală operație la Bacău, dar starea i s-a înrăutățit. După decesul poetului, Uniunea Scriitorilor din România (USR) a refuzat să primească corpul său, pe motiv că în incinta instituției sunt depuși doar foști președinți ai organizației. Așa a fost înmormântat la Cimitirul „Eternitatea” din Iași.

Opera sa a lăsat o amprentă durabilă în literatura română, fiind apreciată pentru profunzimea și originalitatea sa.

Figura lui Cezar Ivănescu rămâne controversată, oscilând între gesturile de frondă anticomunistă și un episod de conformare la discursul oficial. Tocmai această ambivalență îl face un caz relevant pentru înțelegerea generației '60 și a relației dintre literatură și putere în România comunistă.

Între Don Quijote al frondei și scrib al regimului, Cezar Ivănescu rămâne o figură paradoxală a literaturii române postbelice.

Jean DUMITRAȘCU

Horia Bădescu - Membru Corespondent al Academiei din Feira de Santana, Bahia, Brazilia

La propunerea profesorului Humberto Luiz Lima de Oliveira, titular al Catedrelor de literatură franceză și literatură comparată la Universidade Estadual de Feira de Santana, Bahia, Brazilia, traducător al poeziei lui Horia Bădescu, luând în considerare opera scriitorului român, amploarea publicării volumelor sale în spațiul internațional și ecurile ei în critică, Direcția Executivă da Academia Metropolitana de Letras e Artes de Feira de Santana/ Direcția Executivă a Academiei Metropolitana de Litere și Arte din Feira de Santana a decis, în urma procesului electiv statutar din 12 august 2025, acordarea titlului de *Membru Corespondent al Academiei poetului român Horia Bădescu*.

Virgil DIACONU

Poeme în andante

Citesc, la mulți ani după apariție, „**Andante. cartea cu agate**”, a poetei **Ana-Maria Zlăvog** (apărută la Editura Limes în 2009), ca să constat că viitoarea creatoare de astropoezie și-a găsit de la bun început mijloacele personale și convingătoare de expresie (volumul de debut, „Galeriile de artă”, publicat de Editura Timpul din Iași, a primit în 1996 un premiu la Piatra Neamț). Volumul din 2009, scris și destinat cititului în andante, pentru ca nimic din bagajul emoțional și ideatic să nu treacă neobservat, se bucură de ilustrații ale lui Gabriel Nisipeanu și de o postfață generoasă semnată de Mircea Petean, directorul editurii.

Primul ciclu al volumului, „Poeme cu Giovanni”, pornește de la convingerea că, dacă ți-e scris să devii poet, chiar „lenevind ca după o boală ciudată/ Printre perne croite din oglinzi ucigașe”, după rătăcirii, și ocoluri, și exil, sufletul „ca o hartă albastră”, cu emoțiile cartografiate la scară cosmică, găsește drumul și se statornicește în cuvânt: „Te vei întoarce suav cuvânt în nepătată citire de îngeri/ Ca Umbra ta să mă urmărească nedezlegată de timp” („Din harta albastră te vei întoarce cuvânt”). Intens metaforizate, poemele structurate ca monolog adresat, în care Giovanni poate să fie iubitul părăsit/regăsit, poate sinele poetic, poate un alter-ego responsabil de înălțări, căderi, trădări și reveniri, reprezintă etape ale unei călătorii spre un spațiu imaginar sacralizat, între el și realitate crescând „o ușă înaltă cât cerul”. La această ușă, loc de trecere între cuvânt și proiecția ideatică a sensurilor sale, te înfățișezi purificat, „cu o creangă de brad împodobită cu neprețuite agate”, pentru ca lumina să nu te ocolească, pentru ca sunetele, și miracolele, și culorile străvezii să se adune la „sărbătoare aleasă/ Binecuvântată de muze, la Cina de Taină” („Poem cu o ușă înaltă cât cerul crescut direct din pământ”).

Cu oglinzi în care „duioase așchii sclipeau”, cu îngeri, și păsări, și „valuri de pământ auriu” (lumina este o constantă a poemelor), universul liric imaginat de Ana-Maria Zlăvog este unul fastuos, nu neapărat solemn, în mișcare ascensională și împodobit mereu, „în haine de gală” („Suflet pereche, soare timid”) pentru un ceremonial de vrăjire/dezvrăjire: „Măști colorate, corturi, agate și perle-acoperă plaja/ Nu mă vezi ascunsă-n nisipul de aur/ Melcii dorm. La noapte se poate ca vraja/ Să ne descânte anii cu frunze de laur.” („Peisaj imaginar cu Giovanni”).

Scrisorile către Giovanni pornesc dintr-un preaplin care se cere exprimat și poeta își sondează adâncul (ceea ce se ascunde sub „podeaua suavelor treceri”) de umbre, până ce cuvintele ajung să intre firesc într-un ritual al iubirii: „Probabil și acesta e un ritual sentimental,/ un mit al răbdării, sublim,/ Probabil cuvintele expirate ale copacilor înduioșați/ de propria lor stângăcie/ ne pregătesc un antologic festin./ În Cartea cu agate, doar Umbra ta m-a găsit, deși tu spui altceva...” („Poem cu umbra ta nedezlegată de trup”). Iubirea este conotată ca înălțare până la „bolta sufocată cu flori înstelate de frig”, dar percepută în efemeritatea ei, ca și ființele care tânjesc după ea: „și să rămâi așa, suspendat de Eden, ca de o grădină

magică/ anume pregătită pentru moartea fluturilor ce vom fi curând” („Amănuntele vieții în șapte zile”).

Al doilea ciclu al volumului, „Păpușa de pe calea ferată”, este construit tot în jurul câtorva teme fundamentale: iubirea, timpul, viața și moartea, condiția umană, relația dintre sinele profund și creație. Desigur, toate tratate în andante, cu răbdare de înțelept care a aflat de mult că, de exemplu, „Dragostea nu este nici cauza și nici efectul a ceea ce merităm sau nu, ea respiră odată cu noi și ne trimite semne indestructibile ca să nu o pierdem nici măcar prin moarte” (al doilea motto al ciclului). Exilul (temă recurentă în volum) nu este sinonim cu alungarea/excluderea/ părăsirea forțată a unui spațiu, ci, mai degrabă, cu detașarea de o materie inutilă, de un balast care împiedică sondarea nemărginitului din noi și din lume; de aici, obsesia transparenței: „Ce-ar mai fi de ales, de-nțeles/ aclam la scenă deschisă,/ momentul zero al exilului transparent e mai tare ca nervii” („Exil transparent”). De fapt, și trecerea prin timp/ maturizarea este tratată ca un exil: „Acum, hai să nu mai vorbim aiurea despre ceea ce nu există,/ nu am ce uita, nici să-mi amintesc ceva nu pot,/ nu pentru că ar fi imposibil, iluzoriu sau pur și simplu absurd pentru unii, ci pentru că așa, blocajul în cotidian/ e o altă zidire în tine însuși” („Texte X, raze Y, never more”). Privirea înapoi, în timp, obturată de „umbrela paralizată” a realității, surprinde totuși o parte din gestația poetică: „și să nu te apleci în andante cu umbra, penumbra/ din povestea cu păpușa pe calea ferată -/ ea, singura care păstra în același buzunar secret/ cartea mea cu agate, știind-o de atunci pe de rost...”.

Mulți poeți scriu din cap; mulți scriu din inimă; mai rari sunt cei care îmbină gândirea cu simțirea, pentru ca tensiunea lirică să fie păstrată de la primul până la ultimul poem dintr-un volum. Iar Ana-Maria Zlăvog, cred eu, se numără printre aceștia din urmă.

Valeria MANTA TĂICUȚU

* Ana-Maria Zlăvog, „Andante. Cartea cu agate”, Ed. Limes, 2009

ARTE POETICE

■ Nr. 139
■ Octombrie 2025
**Cafeneaua
literară**

Ariana Zburlea (n. 1 iulie 1997), din Slobozia, a debutat în anul 2014 cu poezie în revista *Vatra Veche*. Poeziile sale au fost cuprinse în câteva antologii, precum *Peregrinări* (2017, Itaca Dublin), *Toamna pe acorduri lirice* (2024, Boem@) și *O tandrețe strict teoretică* (2025, Cartex). Este pasionată de scris, pictură și grafică.

Nu mă părăsi, tată

Am un loc în piept
Pentru fiecare cuvânt
Pe care nu mi l-ai spus
Am câte o pernă
Pentru fiecare lacrimă
Găsită în dimineața aceea
Pe obrazul tău cuminte
Ca o pâine înghețată.

Anotimpuri din ce în ce mai pline
Vin și pleacă atâția oameni
Din viața mea, bagajele
Se confundă, ale mele ale lor nu știu
Număr problemele ca pe caramelle
Mă obsedează schimbatul pungilor de gunoi
La fiecare șapte zile
Și scriu, scriu, scriu până iese pe partea cealaltă,
apoi
Tai hârtia cu pixul, mângâi o pânză
Dorm cu câte o oră în plus și nu mai visez nimic
Atâta singurătate e acolo cât e și în viață.

Nu mă părăsi, tată.
Se întâmplă atât de multe
Uneori îmi îngroș vocea și-mi spun o vorbă bună
De parcă ai fi aici
Și cresc mare.

Nu mă părăsi, tată.
În absența ta ai fost de fapt
Mai aproape
Ca niciodată.

inima mea ca un ceas cu pasăre de lemn

sunt tânără
și albul cărnii țipă pe mine
mă ceartă, ce faci, nenorocito, ce faci
cu toată puterea asta din tine
care ar putea aprinde soarele invers
nu stârnești războaie, nu guști cu lingurița
din durerea fiecărui bărbat -
pentru ce atâta risipă
de nectar și de lumină?

adevărul e că
în mine trăiește o femeie cocoșată
care strânge din buze când privește luna
cum se cațără în fiecare zi
pe cel mai înalt cui al cerului,
gângurește a nimic, își pipăie o lacrimă
și se culcă.

și nu știu dacă e a mea sau a ei,
dar e aici o inimă,
ticăind
ca un ceas
cu pasăre de lemn

a doua natură

e răcoarea aceea
care face trandafirii să lase capul pe spate
să se deschidă, gemând
înainte de-o furtună de vară.

pielea noastră miroase
a fructe înghețate,
mișcarea unei frunze face
lumina lunii să pară
un gândac de argint
pe pielea ta înnoptată.

te privesc
dormind
răstignit în fricile tale
în lumile tale
ca un roi de furnici
din copilărie.

peretii te privesc odată cu mine
o stea fixă clipește lângă gura aceea albă
perfect rotundă
de pe cer
și pare
că intrăm în nemurire.

în liniștea asta
ascult sângele corpului tău cum cântă
și lumea, acum
e atât de blândă cu mine.
prin pleoapele tale întinse se revarsă
a doua natură
a existenței

și niciodată nu am mai simțit
atât de multă
frumusețe

ea voia să dea lumea mai încet

ea voia să dea lumea mai încet
și să-și pună o bufniță în păr.
atât. ce simplu.
să alunece din lacrima
unui sine schimonosit de frică
și s-o bea sub clar de lună.

se-ntinde pe nuferi cu răbdare
brațele-i cresc din lumina
unei galaxii vecine.
cuprinde, ca o mamă, lumea
și o dă mai încet.
nimeni nu se supără.
doar așa. ce simplu.

călăul timpului îi va mângâia pielea albă
unde s-a ascuns o boală
pe care nu o poate vedea nimeni
doar ea aude pașii lui
nesiguri, pe etajele cu păduri
de gândaci verzi, de fresce morbide,
de ciocolată
călăul timpului se va căsători cu ea
și vor asculta lumea
în surdină.

nu ai fost

nu ai fost
prima mea iubire.

ai fost doar
o pereche de tălpi
care merg și-acum
pe trupul meu
într-un pelerinaj tăcut.

și-și dezvăță drumul,
și se spală de sânge,
pe fața mea de pernă
niciodată uscată
pe sârmă,
lângă celelalte rufe.
am sângerat
atât de mult,
că părul mi-a devenit roșu
și puteam face apa – vin.

mă obseda
că măcar asta
e pentru totdeauna –
tălpile tale
se vor întoarce mereu
pure,
ca un dolii în alb.

Ariana ZBURLEA

„Eu am trăit suferința. Nu o omagiez...”

Irina Alexandrescu scrie o poezie în proză limpede, confesivă, un fel de relatări din „realitatea imediată” familială sau din propriile experiențe amoroase crude, pline de sevă, deci eliberate de false pudori: „Pe pieptul lor, sânii mei grei coborau spre coapse (...). / Pentru că până la urmă totul este despre suflet și trup. / Despre trup!”

Un autoportret în furoul roșu, scena morții tatălui, portretul unei mame bolnave irecuperabile, portretul unui iubit bețiv, un discurs speculativ în care apar numele câtorva piese ale lui Eugen Ionesco etc. constituie tot atâtea prilejuri tematice pentru compuneri care exploatează obsesia autoarei pentru aspectele realiste, deci pentru elemente referențiale domestice, descriptivism și miniscene mai mult ori mai puțin rezonante poetic, a căror filtrare estetică ar putea să fie mai exigentă. Deși inegală, Irina promite prin autenticitatea câtorva piese. Și este foarte posibil ca ea să evolueze în această direcție.

Irina Alexandrescu s-a născut la 15 septembrie 1978 în Craiova. Poemele ei au fost cuprinse în câteva antologii: *Primăvara cântului*, Ed. Ecreator, Satu-Mare, 2019, *Vara cuvântului*, Ed. Ecreator, Satu-Mare, 2019, *Row of masks - În fiecare din noi, prietene...*, Ed. Graph, Buzău, 2020, *Antologie Vis cu Nichita, vol. X*, Ed. RO-CART, București, 2020, *Le Blues Roumain, Vol. 2*, Edition Unicité – Anthologie desirée de poésies.

A editat volumele *Cuțite la țintă vie*, versuri, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2018, *Jurnalul unei femei grele*, versuri, Ed. Sitech, Craiova, 2021.

A obținut Premiul pentru debut, acordat pentru volumul *Cuțite la țintă vie* – „POEZIA - OGLINDĂ A SUFLETULUI” (Ediția a VI-a, 2019), Duceștii Noi.

Din declarațiile ei teoretice rețin: „Eu am trăit suferința. Nu o omagiez, dar o respect!”

V. DIACONU

Tocana umană

sora mea e o poliță afumată cu buricul degetelor și amintiri ferfeniță, cu pagini galbene din cărțile de bucate aruncate pe geam sub formă de avioane cu bold în vârf. așa crede sora mea că o înțeapă pe vecina de palier. învârt amândouă în această oală enormă cu tacâmuri de pui nestresat pentru unchiul meu ale cărui ibovnice sunt. amândouă. surorii i-am explicat că este un incest, dar a spus că pentru asta nu o leagă nimeni. vecina de palier, nici atât. pentru ea este un alt bărbat și gata. învârtesc ele acea lingură uriașă în oala uriașă cu miros înțepător și gustă cu rândul. așa fac și cu unchiul meu.

sora mea e o încetineală scăpată din anii ei spartii, aruncați pe jos de tata care o înjura des. nu știu de ce doar pe ea și nu am apucat să întreb. murise.

vecina de palier e aprigă tocmai pentru că-și altoiește bărbatul în fiecare seară și apoi lustruiește, șterge de praf rama de la nunta lor ca să-i arate câtă dragoste și fidelitate îi poartă.

sora mea e o întâmplare mai mare peste aluatul acelei mese, vecina este o certitudine cu șort din Dragonul Roșu și îmi dau seama că scriind toate acestea, o oglindesc puțin

mai frumos pe sora mea. Dar am circumstanțe atenuante. grupa de sânge AB IV. atât de rară. și asemănarea. atât de rară. vecina mea nu cred să aibă sânge. nu cald, deci nici grupă nu are.

ȘI TOTUȘI :

când le privesc pe amândouă, văd o durere întortocheată între rămășagul pus pe unchiul meu, între avioanele lor cu bold în vârf, între oasele de pui nestresat și lacrimile lor crâpând surd sub linguroiul de lemn și sărând acea tocană umană pentru el. Pentru același unchi. al meu.

Nu mai avem bani pentru alții...

Trup și suflet, trup!

În mine neantul se sărută cu infinitul. M-am visat mergând goală pe trupurile bărbaților mei. Era ca o jertfă în prag de seară. Întotdeauna i-am simțit pe acești iubitori ca pe niște clovni fisurați de tandră anxietate. Unii de frica de a nu mă părăsi, alții tocmai pentru că îi părăseam. Obsesia lor este ca amintirea unei crime nepedepsite. Doi dintre ei mi-au ținut piept. Pe pieptul lor, sânii mei grei coborau spre coapse în timp ce orgasmic întâlneam neuronii lor frumoși. Un sărut extatic între trei trupuri, între trei creiere. Practic iubirea multifuncțională. Ador durerea în formele ei cele mai apăsătoare. Când sufletul suferă, ochii se măresc de frumusețe. Așteptările sunt ca zăpezile copilăriei. Adânci, pufoase, o hlamidă de silabe și sânge. Pasărea albă a iernii coboară atunci în nicăieri. Sunt necruțătoare în iatacul meu. Posed totul ca și cum mâine ar atârna de colțul camerei mele rotunde, de nervul meu întins la maxim. Întind picioarele spre adorare. Sunt sigură că între ele se află abisul, iar când voi putrezi, viermi frumoși se vor înfrupta fericiți din locul acela adorat. Toții poeții vorbesc despre contopire, dar puținii îndrăznesc să descrie trupul, organele minunate care sunt lovite de senzații, de fior, carnalul sublim. În cazul meu pudoarea nu își are locul în vers pentru că m-aș trăda până în măruntaie. Ce este mai frumos decât trupul condus de suflet? Iar când sufletul nu simte, instinctul îi ia locul într-un

mod minunat! Atingerea naște și atunci extaz. Explorați-vă trupurile, dragii mei! Nimic nu este mai frumos decât abandonul sau dominarea. Mâinile, la rândul lor, sunt o șoaptă a clipelor în care tremuri, strigi, te arcuiești și simți că trăiești. Totul este viu atunci. Te cufunzi în orizont cu simțurile țipând. Într-o lume în care se moare din timpul vieții, trăirea aceasta este vie...

Pentru că până la urmă totul este despre suflet și trup. Despre trup!

În furoul ei roșu

femeia zăcea. în furoul ei roșu se cuibărise un șobolan. îl adusese un gând, cu parașuta. ochii ei larg deschiși adulmecau dimineța ca un soi de aspirator care curăță covoare slinoase la intrări în gări cu șine de lemn. e ziua copilului. doi pași la stânga, doi pași la dreapta. așa o învățase tatăl lui când încă o iubea. dar acum femeia zăcea. într-un furou roșu, cu șobolanul ei ca o sobă pe lemne. lângă casa nelocuită, lângă iedera neiertătoare, cu mine, scriitorul, ca punga de plastic suflată de vânt. și gândul meu care mă ține de mână. clovnii veniseră și ei. aveam nevoie de câți mai mulți ciudați așa că am scuturat livada cu vișini și au căzut doi preoți. dacă-i vopsim pe Biblii, dacă le dăm un bănuț, dacă îi punem pe picioaroange. numai dacă facem toate astea, or să ne tămâie prin păr, unde zace sufletul lui tata. femeia zace și ea. în furou roșu, cu șobolanul adus de parașuta gândului meu. în acest tablou mai păstrăm o sabie, un cățel și o floare.

hai să ne pitim în mulțime, femeie! hai să ne sprijinim de-o bucată de viață! ce dacă nu ne ținem pe picioare? avem rama clandestină ca un soi de brâu în hora asta grasă, îndestulată!

Sufletul stă și în păr

tatăl meu cred că și acum încearcă să urce râpa aceea în care a murit. sunt sigură. era un om foarte hotărât, încăpățânat chiar. bine, după ce a căzut acolo, capul a crăpat puțin și cei de la pompe funebre l-au lipit cumva, dar tot nu semăna. așa că i-am făcut o poză mare, am înrămat-o și am pus-o lângă sicriul deschis. să nu creadă oamenii că plâng pe altcineva. și sigur, în noaptea aceea, a sfântului ștefan, s-a bucurat de lumânările de pe torturile atâtor femei. care se torturau cu băutură. tata o fi crezut că o fac în cinstea morții sale.

m-am gândit mult lângă sicriu. părul îi rămăsese intact. poate că sufletul stă și în păr, nu doar pe chip. căci și acolo-s tuneluri cu despărțituri din miez fraged de pâine. și moleșit uneori, sufletul se întinde la taifas, în vremuri de ațipeală mai ales, ca acum, când tata doarme. singur-singurel sufletul stă între pereții plesnind de rotunjimea capului crăpat. se-ntinde în păr. moțâie sufletul. și mă gândeam că totuși este prea lung părul lui tata. dar nu poți să-l tunzi. că poate uiți și ți-l azvârle cineva în foc. schilod s-ar duce către cer și chiar și așa e tata schilod. și alături de el, de suflet, ar pleca schilozii toți păzitorii de sus.

așa că tată e bine
doar că suspin după tine!

Mama mea la patruzeci și șase de ani

Mama mea este la patruzeci și șase de ani și se strânge ca o mușcată de sârmă-n breloc. Doar din vreme în vreme se mai îmbracă în bolboroseli de spirt și spital. Plămâni ei ca două zăbrele strânse aprig în mâini de mort, zac la marginea iadului cu Sfântul Petru, vamă.

Părul ei slab scrumează podelele.

Într-o zi poate se întoarce. Ochii ei sunt acum locuri virane în miezul apartamentului cu trei camere dintr-un bloc turn. Scările coboară în cărucioare pe roți. Bagi o fisă de cincizeci de bani și o plimbi pe mama prin supermarket. Ea își cumpără tampoane cu care își astupă bătăturile din tălpi. Ele îi absorb durerea. Într-o zi poate uită de rafturile cu saltele și se întoarce. Cu sufletul între stinghiile patului lăsat gol de soțul plecat spre munte. I-au luat chiar și copilul. Băiatul se uită slab în fereastră cu chipul ei, dar el nu știe.

Părul ei slab se usucă-n așternuturi și-n creștetul lui. Al băiatului. Înrudirea se spune că se aude pe șira spinării, șiroind de rugină. Toți ai ei nu se poticneau unii de alții ca o picătură de sânge cu multe grupe sanguine. Îndărătul timpanului spart de un tip inteligent și bețiv, zace într-o lume de urlete noi, pe care ea nu le aude. De aceea mi se pare el inteligent. Sunetele melancolice au îmbătrânit. Au căpătat boala Alzheimer, care este o demență mai cu dichis.

Mama mea la patruzeci și șase de ani este foarte curajoasă.

Cel mai frică îi este de seara în care ea va ațipi și firele veștede nu vor mai foșni dedesubt.

Te-am dus la mine acasă

Noaptea trecută am visat că te-am dus la mine acasă. Casa veche, cea foarte străină în care străină cu geamantane de așteptare legate după gât, stăteam. Cu tine stăteam. Pe treptele sparte, în costume foșnăitoare din staniol. Ni se strângeau pe sub piele, pielea aceea pe care ai desenat caligrame cu chipul blondei de la șapte, colț cu Dobrogeanu, covrigarul. Și-ncetul cu încetul, tu plimbai un deget peste sfârcul încordat de tensiunea 19 cu 10. Un 10 era singura notă bună a acelei nopți. Cu o nedumerire străină de tine îmi tot strângeai sfârcul până a țâșnit ceai de mușețel pe care l-ai supt până ți-a trecut guturaiul.

Nu-ți plăcea la mine acasă. Detestai paraditele sertare, ușile fără încuietori, fără să știi că ele, ușile, erau lăsate așa pentru venirile tale târzii, de la birt. Nici lustrul pe care rușinată-l dădeam pe mobilele peste care făceam dragoste fără remușcări. Nu-ți plăceau podelele pe care ca în poezia lui Nichita, mă târam cu părul lung, spălându-le, când te arătai seara, noaptea, târziu - dimineța, tot de la birt.

Și am rămas așa, amândoi, tu, ca un prunc la sânul meu, flasc acum, fără suflarea sacadată a genunchilor, fără chipurile noastre pictate pe blide, fără corpurile noastre mucegăite de stat. În costumele din staniol.

Noaptea trecută te-am dus la mine acasă.

Așa am visat.

Irina ALEXANDRESCU

„Memoria, Textul & comp. Proza lui Livius Ciocârliie”

(urmare din numărul trecut)

La memorialiștii realismului postbelic francez, din eseistica lui Livius Ciocârliie, cinismul urma inserierea tipologică în tabăra teribilismelor. Numai că, din experiența altor curente literare sau curente de idei, deriziunea rupe la rădăcina logicii (găseam asta și în *Pornind de la Valéry*,²³ avatarurile gândului replică uneori agasant realităților. Iarăși, știe și Profesorul că infirmități logice mascate nu pot anula impresia, un limbaj bombastic omoară ordinea ideilor. Sintagma *ad ventum* suportă doar alegoria, nu aleatoriul; *theoria* nu e mereu *synthesis*. Intimă ca seducția muzicală, proza memorialistică dar și ludismele texturării (text/context/pretext/intertext) din *Clopotul scufundat* e simbioza spirit-creativitate, eul trăiește momente expresive, scrie fără prejudecata partizanatelor feneraționiste, știe filosofia subiacentă a narării, limbajul mut al sentimentelor, apelurile masând determinări individuale operând mutațiile din conștiința celor de care-și amintește. Fiindcă eul lui Livius Ciocârliie din aceste cărți epice e unul inamovibil, noologia abisalului surprinde ca revelare a unui „destin” al scrisului, a funcțiilor limbajului, „*signatura rerum*”.

În revenirile obligatorii la & comp registrele istoriei inseriază un evenimential ancestral și unul actual, corespondent anilor în care autorul și-a organizat scriitura. Locurile (Mehadia natală, Eșelnița, Buziaș, Lugoj, Orșova), panteonul satului, orașe, străzi, ateliere foto, „Străjoțul” (gazeta provincială), eroi locali, amintirile de familie, rudele apoi amintirile copilului și ale sentimentalului adolescent, ale elevului, ale studentului („*uneori cursuri subdezvoltate mintal*”), notează autorul despre ravagiile proletcultismului) și ale universitarului sunt interferante într-un spectacol al imaginilor, în procesul magic al scrisului și un altul confirmând dilatarea imaginarului. Precum în *Clopotul scufundat* și *Un Burgtheater provincial*, avem și în & comp. pagini antologice, mărturisiri despre viața atroce a personajului. Memoria, memorabilul, noua estetică literară obligă adâncimea perspectivelor, cromatica amintirilor, misterul, taina (și nu mistica) existenței încorsetează ontologii ale Textului. Coșmarul războiului, deportarea bănaștenilor în Bărăgan, arestările, deținuții politici imprimă un dialog desacralizat, eul narator evocând durerea de a trăi ori trăindu-și lupta interioară, abrutizat de căile reactive ale durerii. Jertfa anilor, un soroc generalizant, impune participare afectivă, sunt explorate complicate psihologii ale celor contemporani relațiilor, nu lipsește ambiguitatea de peste tot: evlavia protocolară a cotidianului sterp ori savuros (savurosul bine temperat), sinceritatea morală incoruptibilă (floare destul de rară astăzi) ori seninătatea ludică (adâncimea ființei de a fi depozitarul paradoxurilor), ridicolul, sarcasmul, sufletul meschin și grotescul nemilos al materiei umane. Statuarul Memoriei devine inerent nucleul radiant al epicității, ba chiar al unor fulgurații simbolice, mai cu seamă autorul deținând eminamente o știință a scrisului. Nu există o rețetă magistrală a scrisului epic, insistă pe diferite căi Livius Ciocârliie, sunt variațiuni precum ale ideii de esență. Ludicul din cenușa vremurilor: „*Pe stradă, la dreapta, până la capăt, traversând o stradă, pe o alee, pe un câmp, de-a curmezișul, la dreapta, pe o stradă, până la capăt, traversând o stradă, așteptând. Urcând. Coborând. La stânga, pe stradă, până la capăt, la dreapta, pe o stradă, traversând o stradă, pe stradă, traversând o stradă, pe stradă, până la capăt. (...)*”²⁴

Numai că avem un tragic metamorfozat și în *Trei într-o galeră. Jurnal de lăsare la vatră*, condiționalul inseriază corelarea semnificativ-semnificat. Livius Ciocârliie știe că autorul nu are decizii voliționale, omologia e numai cauzalitatea lineară. Izbânda cărților de proză, calculând axiologic în această confuză eră „deep-state”, se întâmplă între fascinație și revoltă, nu-l interesează nici structuralismul genetic (Goldman), nici noțiunea

de sistem (Tarde), nici măcar conformismul spencerian al „diferențierii” progresive”. În jurnalul citat, aspectul normativ al discursului epic se iscă mai cu seamă din neliniști transcendente, eul psiho-somat asumă aderările așa-zicând programatice, fidelitățile față de metodă (față de o anumită metodă). Deloc nu e manierism să accepți că la originea conflictualului, *neikeios, arhé*, se află destule situații și o cazuistică aparte, proza contemporană, copleșită deja de diarism, exclude imitația și autorul recunoaște psihologia preponderenței estetice. Sigur, aceleași cărți pot fi luate ca o cercetare de tipologie, dar ea presupune și a studia nivelul de înapoiere mintală în lumea intelectualilor falși din vremea noastră. La fel de sigur știm că orizontul aproximativ futurist exclude, totuși, insignifianța, vrea formule estetice, caută corelabilul prin diplomația negocierii cu (anti)curente, (anti)orientări. Butada e imediat potrivită: „*Sunt inconștii dar nu fantasmă de mărturie fiabilă.*” Vezi în toate aceste cărți atitudinea conservativă a ființei, pe care o induce amintirea, observând cum fluctuațiile de paradigmă conviețuiesc cu ficțiunea biografică, cu structurile discursului reflexiv. Nu în toată proza sa Livius Ciocârliie edifică din melanj narativ un repertoriu presupus tematic.

Putem vorbi, astfel, de lumi ale memoriei. Memoria subordonează substraturi culturale, este un factor structurant, are o *dimensiune* sociologică. Prevalența creației va fi și ea în reduta interiorității, faptul exterior e subsumat de impulsuri textualiste. Cititorul destinat din *Clopotul scufundat* alcătuiește audiența invizibilă, însă, curios, decupajul temporal incită creativitatea. Aflăm și destule secvențe în care romanța dinamizează fluxul narațiunii. În ciclul prozastic al lui Livius Ciocârliie prerogativa momentului nu e libertatea scrisului, nici eliberarea prin scriitură, ci plăcerea e, rezei. Boemia circumstanțelor (*Trei într-o galeră. Jurnal de lăsare la vatră*) nu poate fi precedată de o reconfigurare identitară, prizonieratul amintirilor aduce clima temperată a senzorialului, senzorialitatea închide și deschide planurile narrative. Aderența hotărâtă nu ține de bricolajul „strategiilor” textualiste, în planul unu al textului „titularul” capitolelor rămâne tot memoria: „*N-am înțeles niciodată de ce autorul de jurnal ar fi dator să fie sincer. Să nu mintă e preferabil, poate, dar sinceritatea, adică scormonirea de sine, nu e obligația, e riscul și pariul lui. Poate să fie sincer până la o limită, diferită de la un autor la altul, dincolo de care jurnalul nu mai e specie a literaturii; devine obiect de uz personal. E bine atunci ca, pe păsura ce se face, să fie aruncat.*”²⁵

23. Idem, *Pornind de la Valéry*, București, Editura Humanitas, 2006; cartea a fost laureată cu premiul Uniunii Scriitorilor din România

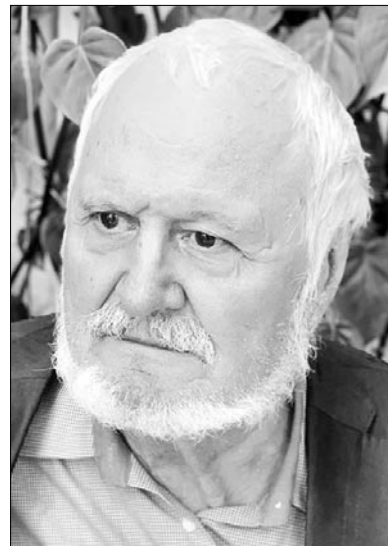
24. Idem, *Un Burgtheater provincial*, p. 418

25. Idem, *Trei într-o galeră. Jurnal de lăsare la vatră*, p. 205

Ionel BOTA

(continuare în nr. viitor)

Ion Simuț sau o întâlnire cu marele Alfa în stare de împotrivire

Fără nicio îndoială, prin *Cuvinte potrivite, Flori de mucigai, Cărticica de seară, 101 poeme*, marele Alfa sau Tudor Arghezi este cel mai mare poet român al secolului XX. Între Marele Premiu Național de Poezie (1945) și „un impostor: D. Tudor Arghezi” (1945) se cascadează o prăpastie unde poetul s-a confruntat cu pretențiile tuturor curentelor literare, cu acceptări totale sau parțiale, dar și cu furibunde contestații. Prozator în aceeași măsură, a evitat monumentele epice, dar a excelat în texte scurte, mii de poeme în proză, pamflete, tablete, articole publicistice, multe adunate în ample florilegii după criterii relativ tematice, *Cartea cu jucării, Cimitirul Buna Vestire, Tablete din țara de Kutî, Icoane de lemn, Poarta Neagră, Cu bastonul prin București*, piramidalele sale arhitecturi în răspăr cu povestirile, nuvelele, romanele altora. În ierarhia valorilor estetice, pe întâiul stătător îl urmează cei trei mari Beta, George Bacovia, Lucian Blaga, Ion Barbu și, surpriză, susțin mai mulți critici și istorici literari, un mare Delta, Leonid Dimov. Astfel, bilanțul esențial în poezie al secolului XX se încheie, dar incertitudinile rămân, locul lui Ion Pillat, Gellu Naum, Ștefan Aug.-Doinaș, Al. Philippide, unde? Nicăieri în altă parte, ci printre marii poeți, dar marele Alfa nu poate fi clintit din bronzul lui decât cu riscurile caricaturale ale contestatarilor lui Eminescu...

O asemenea personalitate tutelară, acoperind un întreg secol, nu poți cuprinde pe o coală albă de hârtie, ci numai într-o enciclopedie. Biografia și bibliografia sa vor fi mereu dinaintea unor noi și noi descoperiri și provocări, cât despre viața omului, cu atât mai mult, poetul însuși a preferat enigmele în locul felinarului scormonindu-i intimitățile familiare sau chiar numele de poet, dacă o fi sau nu o fi pseudonim.

Într-un recent volum*, istoricul și criticul literar, profesorul **Ion Simuț**, are ambiția să scoată la lumină și să mediteze asupra unei arhive ascunse de poet la rădăcinile vișinilor și cireșilor din livadă în vremuri cu totul, să folosească eufemismul, nepotrivite, excluderea din viața literară începând cu 1 ianuarie 1948, când destui scriitori își zăngăneau cătușele în închisorile comuniste transformate în așa-zise școli de reeducare a talentelor recalcitrante, pe când alții se prostituau în bordelul proaspăt rebotezat încă de pe atunci, în numele poporului, Uniunea Scriitorilor din România. Puțin a lipsit ca însuși Tudor Arghezi să fie remartirizat, i s-ar fi întâmplat a treia oară, când noua justiție proletară s-ar fi ambiționat să-l ascundă dincolo de gratii pentru opiniile sale de poet, pentru atitudinile de cetățean. Poți pune piedici unui geniu al condeiului nu prin confiscarea uneltei de scris, ci chiar prin contestarea vieții, cum au pățit-o alții, cu cei trei G, ghilotina, gulagul, glonte. Bardul din Mărțișor le-a încercat pe toate, de la strachina de tablă a pușcării Văcărești, de la sârma ghimpată a lagărului de la Târgu Jiu, de la izolarea politică în propria livadă până în fotoliul academic...

Cu obrajii rotofeți, descoperind un aspect de gurmand și băutor la Carul cu bere, în realitate era un intelectual rasat, un luptător care s-a împotrivit vremurilor și dictaturilor, spre deosebire de alții care s-au potrivit cu folos, precum cei trei infatuați M, Mihail Sadoveanu, Mihai Ralea, Mihai Beniuc, până la toate inițialele alfabetului, de la G. Călinescu la Zaharia Stancu. Anii 1943-1953 i-au fost întru totul potrivnici, începând cu maxima îndrăzneală de a scrie și publica pamfletul „Baroane” chiar sub ocupație nazistă. În pericol de a fi sechestrat de Gestapo și expedit oriunde pentru exterminare, justiția i-a sărit în ajutor,

protejându-l într-un lagăr românesc, dar lagăr. I se repeta condamnarea din 1918, când fusese acuzat de colaboraționism cu ocupantul german. În 1943, tot germanii erau implicați și se aflau între penibil și ridicol dacă își puneau mințile cu un poet, și încă unul nărăvaș, justițiar, cu un vocabular, la nevoie, „cu îndemnuri pentru vite”, toate vitele, umane sau numai domestice.

Abia ieșit din lagărul oltenesc, neastâmpăratul jurnalist a trecut la contraatacuri, înmuindu-și penița în oțeturi și otrăvuri, spre deliciul cititorilor și spre exasperarea noilor ocupanți cu stele pe tancurile baricadând străzile Bucureștiului. Încă în 1941, publicase un articol vitriolant, „Stilul bolșevic”, unde pusese la stâlpul infamiei strategia terorii revoluționare, tocmai el, un iubitor vindecător, în tinerețe, de teorii și fumuri egalitariste, socialiste. *„Comunismul a izbucnit în Rusia, exclusiv din pricina caracterului bolșevic și a procedurii lui instantanee, de la poftă la gură. Spargi și furi, asasinezi și încondeiezi și culegi. Niciun scrupul, venit măcar de la inteligență și carte, dacă nu de la iubirea de oameni și de la caritate, nu poate opri valul de asasinat deslănțuit. Rușii erau cei mai indicați să ridice din el acest talaz de moarte și devastare. O propagandă demagogică sumară, la un colț de stradă, a servit de propulsor.”* Iată concluzia, cu atât mai incriminantă după stalinistul 23 august 1944: *„Armatele aliate, îndreptate spre Moscova, au călcat fruntariile URSS-ului cu un scop spiritual: stârpirea stilului bolșevic.”* (Tudor Arghezi, Opere, IX, paginile 15-17) Armele erau pregătite împotriva poetului, se aștepta numai semnalul mării lupte cu monstrul dintre cireși și balaurul dintre vișini, aliat cu pisicile, căteii și albinele, fetițele din prisacă. Gura păcătoșului retrograd trebuia încuiată, ușile bătute în cuie, pamfletarul răstignit pe dealul Mărțișorului, iar la cap, ca lui Iisus, să i se scrie „Dușman al poporului”. Dar umanismul socialist era umanism. S-a încercat cumpărarea poetului cu bani, comunismul avea mâinile în lingourile de aur ale Băncii Naționale a muncitorilor în alianță cu țărani, i s-au promis onoruri, însă afurisitul și profitorul *florilor de mucigai* nu se preda, făcea pe grădinarul și pe degustătorul, seara, cu nevasta, a unei cești de cafea proaspăt prăjită și rășnită și aburită.

Din ordinul personal al lui Dej, dictatorul cu pălărie de bulevardier, poetul întronizat simbol al artei descompuse, burgheze, cu bască de tipograf în loc de mitră, devenise vânzător de cireșe în poarta livezii și obiectiv periculos în ochii vigilenți ai revoluției democrat-populare. Este adevărat, nu i s-a confiscat proprietatea livezii și a casei și a cazanului de făcut țuică, ca unei „spurcăcini” de chiabur, nu dădea cote, dar nici nu avea drepturi de autor, pensie, cartelă de ulei și pâine, iar cafeaua în ibric se terminase. Ce să facă? „O inimă ascunsă-ntr-o hârtie”, neștiind altceva, s-a apucat de scris poeme pentru furnici, psalmi, acatiste către Fecioara Maria și mai departe, către Dumnezeu: *„Și dacă m-ai făcut ce sunt,/ Amestecat cu aur și pământ,/ Vioară și copaie*

laolaltă./ O trestie-n mocirlă și puteregai, înaltă./ Un fulg de vârf, nerăbdător să fie/ Smuls și aruncat din smârc, în vijelie./ Orișice-ai fi, acel ce m-ai făcut./ Ori Dumnezeu, ori farmec neștiut, Mi-e teamă!// Am încercat să știu, să bag de seamă/ C-aș fi, că nu aș fi, că par/ Că sunt și nu sunt, în zadar/ Al cui sunt, dacă sunt al vre-cuiva?/ Vrăbia știe că-i în casa mea./ Câinele meu mă vede, mă cunoaște./ Și turma care rumegă și paște/ Și porumbei și albinele mă știu/ Și stolurile mă-nsoțesc când viu./ Când plec, când stau și când mă-nversunez (...)" Până la urmă, poetul încheie pledoaria printr-un singur vers: „Te voi găsi în ceruri, pierdut de pe pământ.” Dincolo de cântarul în poarta spre ulița țărănească, nepavată, cu gropi, Mărțișor, Argezi muncește zi și noapte, propune aducerea în românește a fabulelor lui La Fontaine, stilizează în mod excepțional traducerea altora din Krâlov, Gogol, Saltâkov-Scedrin, Kuprin, iar editura Cartea Rusă, încântată sau subversiv sfătuită, fiindcă moșneagul este o legendă vie, obsedantă, i le publică, așadar vrăjitorul se dovedește capabil de miracole dincolo de pietrele politice care i se aruncau peste garduri de partidul muncitoresc. Odată cu moartea zisului Stalin, ceața începe să se risipească, ba chiar revista „Cravata roșie” îl redebutează ca poet original cu „Plaja” și „Școala”, în septembrie 1953, iar „Viața românească”, în noiembrie 1953, cu „Giuvaere”. Cinci ani de șomaj literar? Nu. Argezi a compus poezie, a schițat mari proiecte, a tăinuit sau a distrus manuscrise, să nu se trezească peste noapte nu din coșmare, ci cu percheziții ale securității pe masa de scris. Ceea ce editează Ion Simuț și comentează cu mare competență de om de litere, de cunoscător al fenomenului arghezian, este ceea ce s-a mai salvat de la degradare prin intemperii pluviale sau sociale, de la pierdere. Inițial, manuscrisele, scose din țară de Barutu T. Argezi, fuseseră predate Universității arădene „Vasile Goldiș” în anul 2010. Ion Simuț reia un travaliu complicat, anevoios de descifrare, precum, odinioară, Jaques Byck epopeea *Țiganiada*, și reeditează competent, propunând circuitului literar o parte ascunsă, dar simbolic valoroasă prin intimitatea gândirii și a sentimentelor unui gigant înlănțuit prometeic pe o stâncă. Vulturii sunt pe aproape, bolșevicii deja pomeniți, arătări dintr-un bombastic Comitet Central, unul Sorin Toma și câți ca ei, bine înfiți în scaune furate cu tancul. Ce e drept, opera argheziană nu câștigă nimic în amploare, ci numai un sincer volum pe lângă toate celelalte, însă semnătura este a maestrului, iar maestrul fusese obligat să tacă ani și ani, să renunțe la opinii personale și să se prefacă, până la sfârșitul vieții, de acord cu *stilul bolșevic*. Volumele „1907 (peisaje)”, „Cântare omului” sunt prețul compromisului și a „conformismului senectuții” (Ion Simuț), dar petele mari de poezie se întrevăd la tot pasul, ca zăpada pe câmpuri, primăvara. Niciodată poetul nu se abandonează delirului nelimitat, ca genialul Maiakovski, prin vecinii răsăriteni, sau ca ratatul Beniuc, tocmai prin slugărnice jegoasă. Ieșit din hibernare, ursuzul simțea că nu avea voie să se apropie de pamflet, cunoaștea destui baroni noi, ciudat, poate chiar pe sine, de aceea, în „Stihuri peștrițe”, „smâzgălește” satire deghezitate în fabule, dar acizii lipsesc, dinții s-au tocit, iar „recunoașterile publice” dau năvală de pretutindeni până la copleșire: ordinul „Steaua RPR”, Premiul de Stat al Republicii Populare Române, deputat în Marea Adunare Națională, Erou al Muncii Socialiste din RPR, Medalia de aur „Secera și ciocanul, pentru merite deosebite în activitatea literară și în opera de construire a socialismului”, Premiul internațional „Herder” (1966), ba chiar devine candidat la Premiul Nobel (1965). Cu cât oportunitățile senectuții se accentuează, premiile se îndesesc ca buruienile și spinăriile, iar Ion Simuț le inventariază cu un fel de cinism al unei figuri de stil numite enumerare, unde humuleșteanul Ion Creangă este recordman absolut între Ozana cea frumos curgătoare și Dâmbovița, apă dulce (vezi basmul profetic „Dănilă Prepeleac”).

Anii împotrivirii se împart în „anii împotrivirii explicite” (1943-1947) și „anii împotrivirii tacite” (1948-1953). În ultimii 14

an de viață, Tudor Arghezi a adoptat o împotrivire tăcută. Cu împotrivirea antihitleristă se mai descurcase, însă devenise conștient că revolta împotriva bolșevismului nu i se potrivea, mai ales că fiul bătrânului vrăjitor fusese arestat, închis la Jilava, prilej să intervină cu jalbe la un personaj politic feminin celebru în epocă. Vindecat a căta oară de dureri sufletești, de individualism poetic și cetățenesc, s-a prefăcut obligat să primească, să profite, deci nu să dea, ca într-o cunoscută glumă a epocii. A făcut pace cu dușmanii apăruți din tenebrele pe care îi înfruntase în mii de tablete și pamflete, așa că, obosit, s-a resemnat. Ion Simuț sugerează cât a avut de pierdut literatura română prin aceste tangouri cu adevărat leniniste, niciun pas înainte, doi pași înapoi. Practic și trist, între 1943-1967, șamanul jefuit de uneltele sale s-a convins treptat să își aștepte un sfârșit cu lustru, fie chiar murdar sub preșuri, primind în schimb onoruri academice și încununări cu lauri. „Marea revoltă sau deprimare argheziană din anii interdicției postbelice”, scrie Ion Simuț, „se reflectă sau se consolează în lumea din preajmă. Evenimentele din universul domestic sunt și ele străbătute de bucurii și drame.” Slabă consolare!... Cel mai mare poet român al secolului era aruncat la margine, cu condeiul tăiat, rupt, mut. În câte pamflete mânioase ar fi pus la zid hoțomânia numită naționalizare, crima împotriva țăranilor împroprietăriți după două războaie mondiale devenită eufemistic colectivizare, atotputernicia cenzurii, mutilarea Academiei, minciuna realismului socialist, subjugarea presei cândva batjocoritor de liberă, dintr-odată încătușată în numele celor patru mari dascăli ai popoarelor. Martorul simțea, vedea, auzea, dădea în clocote, dar avea „ca omul, de toate” și nu voia să le cântărească în ștreang precum veselul Villon în alte vremuri de pomină. Tudor Arghezi nu era tipul de scriitor subversiv, ci mânca și vorbea cu toată gura. Revoltatul Maiakovski s-a sinucis cu un glonte „în gura mare”, Argezi s-a mulțumit să aducă reproșuri Creatorului și să vândă cu tipsia, ca un preocupat din Piața Sudului, între închisoarea Văcărești și cimitirul Buna Vestire. Ion Simuț are în vedere tocmai această dramatică dilemă în capitoul „O critică virulentă a creației divine”. Revoltații ruși se simțeau față în față cu lugubrele orizonturi ale Siberiei, pe când Argezi probabil habar nu avea de mica, dar oribila Siberie românească, Bărăganul. Arhiva din livadă, demonstrează Ion Simuț, cuprinde multe proiecte abandonate din cauze multiple. Iată judecata criticului: „O calomniere a omului, ca eroare a Creației, este asociată cu o calomniere cioraniană a divinității. Nu mă îndoiesc că, în asemenea momente de disperare în fața relei alcătuirii a lumii, Argezi și Cioran s-ar fi întâlnit și și-ar fi admirat reciproc discursurile negativității.” Așadar, „inactiva e totală, productivă în construcții lexicale pamfletare, radicală în negație și mizantropie greu de imaginat la poetul care va scrie ceva mai târziu elogiul umanist „Cântare omului.” Spiritul caucazian l-a împins pe Maiakovski să meargă până la capăt, Argezi s-a mulțumit cu compromisul bizantin, sau caragialean „pupat Piața Independenței”. Astfel, Ion Simuț deschide o breșă, poate dureroasă, nu cumva poetul ne predă lecții despre funesta artă a compromisului, tocmai el, care publicase „Manual de morală practică”, unde orânduia tablete din anii 1928-1943. Multe sunt măștile omului Tudor Arghezi, prilej pentru Ion Simuț să ne dezvăluie numai câteva...

Antologie lirică din *anii împotrivirii*, totul comentat și subordonat cronologic, volumul redactat în stilul cel mai sobru, rece, obiectiv ne dezvăluie din ce cauze „deceniul arghezian 1943-1953 are secretele lui”, iar „biografia din anii 1948-1953 rămâne în mare măsură un mister, ascunsă sub interdicția de a publica și de a fi prezent în viața publică.” Cu siguranță, deceniul s-a prelungit până în 1967, răstimp când omul și poetul au fost obligați la îngenunchere nu dinaintea vreunui altar, ci copleșit, dezumanizat de malefica putere ideologică.

Ce se întâmplă în poezia românească? Eminescu a fost declarat nebun și omorât prin malpraxis sau cu bolovanul într-un

balamuc, Argezi încarcerat, până la frângere între compromisuri, ordine și medalii de partid totalitar. Blaga nu s-a mai ridicat decât mort dintre acuzații și jigniri, însă nu a abdicat, ci a tăcut și a scris cu înfrigurare eseuri de filozofia culturii, ocupând un post modest de bibliotecar, tocmai el, înțeleptul... Și alții, uciși de tramvai, de alcool otrăvit, de intoxicații cu bioxid de carbon, de premii literare grețos de mincinoase, de deliruri imnice și câte și mai câte...

.....
*Tudor Arghezi, *Anii împotrivirii (1943-1953)*. Documentar, ediție și comentarii de Ion Simuț, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2025.

Șerban Codrin DENK

Literatura postmodernistă

STAND-UP PHILOSOPHY 89. Gândul – acel impostor cosmic

Bună seara, oameni cu sinapse active și spirite rătăcite! Azi vorbim despre gânduri. Da, acele mici entități metafizice care apar din neant, te conving că ai uitat ceva important și apoi dispar ca șeful când e vorba de măriri salariale.

Să începem cu întrebarea cea mare: de unde vin gândurile?

În filozofia vedică, gândul e ca o vibrație – o pulsație subtilă a conștiinței. Adică, dacă te întrebi „Oare mi-am încuiat ușa?”, s-ar putea să nu fie anxietatea, ci doar Shiva bătând toba în spatele cortexului tău frontal.

Iar în Egiptul antic, preoții din Heliopolis spuneau că gândul vine din inimă. Nu din creier, nu! Creierul era considerat un fel de glumă anatomică. De aia îl scoteau primul la mumificare și îl aruncau. Dacă te durea capul, probabil era pentru că inima ta se gândea la fosta.

Dar să ne mutăm puțin și în Persia. Zoroastru zicea că gândul este „prima sabie a lumii”. Cu alte cuvinte, înainte să ai o idee, universul își dă cu flash-ul în ochii tăi interiori. Dar ce faci dacă ai fotofobie metafizică?

Iată o teorie uitată din școala pitagoreică secretă din Crotona – nu aia cu triunghiurile, cealaltă, cu liniștea. Pitagora avea o regulă: „Taci cinci ani înainte să vorbești.” Adică: dacă îți vine un gând, mai lasă-l la marinat, poate se transformă în înțelepciune. Sau în silențioasă stăpânire, ceea ce e mai sigur decât să-ți deschizi gura pe Facebook.

Dar cum se formează gândurile?

Ei bine, haideti să-l întrebăm pe Empedocle – filozoful sicilian care credea că totul e făcut din patru elemente: foc, apă, aer și pământ. Gândurile, zicea el, sunt rezultatul unor mici conflicte între elementele din tine. Adică dacă ai un gând pasional, e foc. Dacă te gândești prea mult și transpiri, e apă. Dacă nu știi ce vrei, e aer. Iar dacă gândul tău nu pleacă de pe canapea, e clar pământ.

Acum, atenție! În China antică, în Cartea Marelui Dao, găsim ideea că „gândul e umbra intenției”. Deci nu gândul contează, ci intenția din spate. Adică dacă îți vine în cap: „Să mănânc o prăjitură sau două?”... de fapt, în spate, intenția e „Să-mi alin singurătatea cu frișcă.” Asta da filozofie profundă și dulce, nu?

Bun, dar cum circulă gândurile?

Răspunsul cel mai tare vine din filozofia toltecă: gândurile sunt ca vânturile, nu le poți controla, dar le poți simți direcția. Și cum le simți? Cu urechea interioară. Problema e că majoritatea dintre noi avem urechea interioară ocupată cu Spotify și anxietăți.

Toltecii aveau o vorbă: „Opriti gândul și începe omul.” De ce? Pentru că până nu-ți dai seama că gândul e un musafir, îl

tratezi ca pe un proprietar. Vine un gând: „Ești un ratat!”... și tu: „Ai dreptate, stai pe canapea, vrei ceai?” Nu! Dă-i o cafea amară și spune-i să-și caute alt cap.

Gândurile circulă și în rețele subtile. În Africa de Vest, filozofia Yoruba zice că fiecare gând e un „ase” – o forță care călătorește și transformă lumea. Deci dacă te gândești la cineva cu ură, poate tocmai i-ai trimis o bubă metafizică. Karma instant!

Iar în civilizația mayașă, gândurile erau considerate spirite mici. Unele bune, altele în papuci de casă. Dacă gândul nu se duce, trebuie să-i dai o sarcină. Fă-l să adune flori imaginare sau să repare căsuțe în mintea ta. Dacă-l lași liber, îți rearanjează toate amintirile ca un decorator psihic.

Apropo, cât de reale sunt gândurile?

Filozofia tibetană spune: „Tot ce crezi că ești este un gând care se crede pe sine.” Adică, practic, ești un selfie mental. Iar dacă acel selfie nu iese bine, faci o criză de identitate. Cine sunt eu? De ce gândul meu mă privește urât?

Și ajungem la întrebarea supremă: Cine gândește gândurile?

Școala budistă Yogacara zice: nimeni. Gândurile sunt ca păsările care zboară prin cerul conștiinței – tu ești cerul, nu păsările. Deci nu te mai lua după ele, că te trezești urmărind o vrabie de idee până în beciul minții tale.

În concluzie...

Gândul e ca un musafir ciudat care vine, îți ia telecomanda, deschide Netflixul anxios și se uită la toate episoadele trecutului tău. Tu, între timp, te întrebi: „Oare eu m-am invitat aici?”

Așa că data viitoare când îți vine un gând, pune-l să plătească chirie. Sau măcar să dea cu aspiratorul prin memorie. Că de gândit, gândesc toți. Dar nu toți fac curat după aceea!

Titus MAXUS

VIRGIL DIACONU

Despre suflet.

Semne, prevestiri, superstiții

Vezi? Parcă s-a lăsat noaptea, deși este ziuă...
Câinele urlă, chiar dacă nimeni nu trece pe drum...
Și poarta de lemn plânge fără nicio pricină...
Cine a lăsat-o deschisă? A intrat cineva?
Cine mi-a răscolit manuscrisele,
aceste scrisori de dragoste pentru nimeni,
pe care le scriu încă de la începuturi,
de parcă aş scrie cartea *Facerea*?
Și din cana cu apă cine a băut?

Vederea mi se tulbură, gândurile se întorc din lume
acasă.
Tocmai ele, care toată viața și-au căutat
în lume o casă...

Poate că cineva vrea să îmi spună ceva, -
și nu îmi spune.
Până și împăratul Soare s-a ascuns de mine,
nici nu mai știu
dacă mâine îl voi găsi în locul unde l-am lăsat
și dacă el va mai coborî pentru mine hamacul de raze
în care legăn copilul în fiecare zi...

Poate că încă demult zarurile au fost aruncate
și toată bucuria nu mi-a fost dată
decât pentru o clipă...
Chiar și apa din fântână a început să vorbească
în dodii.
Are să îmi spună ceva? M-a strigat?... Și stelele
în flăcări,
acești licurici ai Domnului, ce mai vor?
Cred că ele își trimit lumina la mine,
ca să nu mai strig toată noaptea
că am rămas singur sub stelele reci...
Ca să nu mai spun nimănui că întunericul cotrobăie
prin mine...
Da, licuricii Domnului îmi trimit lumina lor,
ca să nu mai strig în gura mare că cineva
îmi schimbă cuvintele din manuscrise
sau că înlocuiește
răsăritul cu apusul, victoriile cu înfrângerile,
sau acest cântec de greiere cu vuietul mării...
Poate că cineva încă nu are încredere în mine
și mă pune la încercare...

Ai văzut? Parcă s-a lăsat noaptea, deși este ziuă...
Câinele urlă, chiar dacă nimeni nu trece pe drum...
Și din cana cu apă cine a băut?

25 martie 2025, de Buna Vestire

Despărțire

De azi, sărutul s-a rupt în două,
clipa s-a frânt.
Fiecare a luat jumătate –
jumătate de viață eu, jumătate tu.

Desigur, Domnul a creat două lumi,
însă el s-a gândit la o singură îmbrățișare,
la o singură lume.

Eu trăiesc într-o jumătate de lume,
tu – în cealaltă jumătate.

Tocmai de aceea te caut, Prințesă,
de la cartea *Facerea* și până la steaua.

Desigur, tu ești prințesa cu unghii albastre,
ești floarea de cireș care a înflorit
în tristețea mea cât Siberia...

Și abia ce te-am luat în brațe cu tot cerul,
cu toată marea, că Domnul
ne-a și dat afară din Grădina Lui,
cu cer cu tot, cu mare cu tot...
Cine să-l mai înțeleagă pe Domnul?
El, care se gândea la o singură îmbrățișare,
ne-a dat afară din Grădina...

Cred că de-acum înainte
trebuie să ne descurcăm singuri,
adică fără Domnul...
Cred că trebuie să ne mutăm în inima noastră,
în Grădina noastră,
pentru că de aici nu ne mai dă nimeni afară...

Desigur, eu îmi fac veacul
între cartea *Facerea* și clinchetul râsului tău...
Eu sunt un clopot de bronz care vibrează când îl atingi,
eu sunt un clopot care vorbește...

*Ia-mă în brațe și ascunde-mă bine –
a spus poetul care a scris cartea *Facerea*,
ia-mă în brațe...*

Martie 2025

Scrierile unui om politic

Despre Alin Tișe, un cunoscut politician clujean, mi-a vorbit cu multă simpatie, Mircea Arman. Cunoscutul filosof clujean, traducătorul lui Heidegger în românește, e cel care mi-a relevat calitatea de scriitor a președintelui Consiliului Județean Cluj. Reputatul filosof și traducător m-a asigurat că Alin Tișe este „un scriitor asumat, cu păreri ferme, cu gândire clară, puternică. Oricine se poate regăsi în textele sale și astfel el vine în întâmpinarea oricărui cititor.”

Neîncrezător de felul meu, am căutat cărțile tânărului politician liberal. Prima dintre cărțile sale, *Poveste pentru tata* (2014), e o scriere de frontieră, după terminologia unui Silvian Iosifescu („literatura mărturisitorilor”). Cunoscutul critic Eugen Simion, în lucrarea *Ficțiunea jurnalului intim* (2001), vorbea despre „genurile biograficului” (jurnalul, însemnările de călătorie, memorialul de călătorie, reportajul, interviul).

După cum afirmă autorul însuși, volumul său de debut face parte din această categorie de lucrări. Iată cum își califică autorul clujean propria scriere: „Călătoria vieții mele, spusă sub forma unei povești, asemeni poveștilor din copilărie, în care relatez aspecte personale și publice sub forma unei povești scrise simplu, fără citate din savanți. Nu dau sfaturi nimănui, nu mă interesează să polemizez cu nimeni, de altfel cartea vorbește despre fapte și nu despre persoane.”

Debutul editorial al scriitorului clujean conține o serie de meditații personale, nu e „un simplu inventar de imagini și de sunete, ci un labirint” narativ care își propune să ofere cititorilor o privire sinceră asupra vieții autorului. *Poveste pentru tata*, volumul de debut al lui Alin Tișe, e alcătuit din note și povestiri autobiografice, inevitabil colorate subiectiv, ca orice pagină memorialistică.

În schimb, în paginile poveștii *Fluturile Dor și Floarea de Apă – Religia iubirii* (2015), autorul ne prezintă un tulburător eseu menit să definească iubirea ca mister și ca principiu fundamental al existenței. Autorul aduce în scenă două personaje, două principii cu nume poetice, din a căror confruntare se ivește toată frumusețea poveștii: „Legenda spune că această religie a început cu Fluturile Dor și Frunza de Apă, două suflete care s-au căutat dinaintea începutului timpului. Fluturile Dor era spiritul libertății, un călător neobosit, purtat de vânt prin lumi necunoscute, mereu însetat de iubirea absolută. În schimb, Frunza de Apă era esența liniștii, curgând în pace pe râurile eternității, căutând să-și înțeleagă rostul în nemărginirea universului.”

Oscilând între discursul amoros și retorica filosofică, cartea lui Alin Tișe e o căutare patetică a esenței umanului, a cheii misterului ultim al universului, a iubirii „care mișcă sori și stele”, după cum spunea divinus Dante. E un eseu ce încearcă să definească religia profană a iubirii, cea care „vindeca, transforma și răspândea lumina în toate colțurile universului”.

Ideea religiei iubirii pare să-l bântuie pe originalul autor. El reia tema, în altă cheie, în recenta carte, intitulată *Cezarul, Dumnezeu, Iubirea – Regatul Puterii, Regatul Credinței, Regatul Iubirii* (edit. Actual, Cluj-Napoca, 2025), o colecție de eseuri concepută ca „o poartă care se deschide către întrebările esențiale ale existenței”.

Să nu uităm că tânărul politician este și doctor în filosofie al Universității Babeș-Bolyai, cu teza intitulată *Rolul discursului politic în consolidarea democrației* (2014).

Nu e deloc întâmplător că secțiunea pusă sub semnul Cezarului conține cele mai pasionante pagini, dedicate fenomenului politic, cu administrarea puterii publice. Deși autorul este afiliat politic, privirea sa asupra activității guvernelor de după 1990 este necruțătoare, lipsită de compromisuri. Pe alte pagini, Alin Tișe meditează grav asupra condiției omului situat într-un univers al confuziei și absurdității. „Am fost aruncați în lume fără instrucțiuni, dar cu o sete imposibil de stins. Setea de a ști, de a simți de a deveni.”

Autorul deplânge singurătatea individului în era digitală, cu o tehnologie definită ca „un simplu mecanism de anestezie”, într-o lume construită „pe dos”, cu o nouă ordine mondială în care „politica e adesea un dans complicat între interese, valori și rezultate.”

Spre lauda sa, autorul refuză să se mențină în zona principiilor teoretice, el înțelege să coboare în stradă alături de oameni. Căci politica adevărată, de oriunde și de oricând, trebuie să aibă la bază adevărul, iar acesta „trebuie rostit și trăit între oameni”.

Cu o energie admirabilă, autorul denunță ipocrizia afaceriștilor, „trădarea de țară” a clasei politice, pierderea simțului valorilor etc. Indiferent că vorbește de ordinea mondială sau de politica autohtonă, Alin Tișe proclamă o necesară „resetare morală” de profunzime.

Exasperat de turbulențele unei politici imorale, autorul clujean își convertește esul într-o rostire poetică ce are solemnitatea unei rugăciuni (*Rugăciune pentru pământul meu*). Remarcabile, strălucitoare adeseori, sunt și meditațiile din secțiunea *Regatul credinței* și cele dedicate iubirii. Alături de aceste meditații profunde, în care autorul impresionează prin cordialitate, dinamismul introspecției, vitalitatea expresiei și înțelegerea fenomenului uman perceput în orizontul unei singurătăți fundamentale, merită semnalate virtuțile poetice ale textelor din ultima secțiune a cărții (*Visele mele, E ziua ta, dar poate și a mea... , Pentru că m-ai iubit*).

Esurile lui Alin Tișe captivează prin enunțurile unor texte sapiențiale ce au forța unor veritabile aforisme. Să dăm un singur exemplu: „America joacă șah, Europa încă își aranjează piesele de domino”.

Indiscutabil, textele tânărului politician clujean sunt caracterizate prin autenticitate, profunzime, căldură umană, emoție și au toate atributele scrierilor unui veritabil scriitor.

Ion CRISTOFOR

Pagini din Arhiva Gheorghe Tomozei

”Namila blondă gesticulând abundent. Insuportabila apariție plină de farmec” (I)

”În tine am crezut din prima clipă. Și-mi spuneam că dacă nu te «lansez» risc totul. (Ce-și poate face omul cu mâna lui...) Aveai o frumoasă agresivitate și o patimă aproape nebunească pentru vers. Pentru tine, cel de atunci, a citi o carte însemna a o învăța pe dinafară.

Când ratai un poem (și când nu ratai?) te gândeai la gestul cu care Esenin s-a scos din viață în camera de la Hotel Angleterre din Petersburg, în care se iubitese cândva cu Isadora Duncan”, spune Tomozei în interviul acordat lui Adrian Păunescu în revista ”România literară”, 1969. Este destăinuirea unei relații de prietenie de tinerețe.

În 1969, Tomozei avea 33 de ani. Iar Păunescu avea 26 de ani.

E curios cum la judecata de apoi a poezilor, aceste amănunte de biografie fie sunt eludate, fie pur și simplu nu li se acordă importanța interpretării.

Tomozei era deja poet afirmat, lucrase la multe reviste de cultură, debutase el însuși ca poet publicând mai multe cărți, își asigurase postura de prieten al lui Labiș și principal depozitar de amintiri, îi cunoscuse pe Bacovia, Sadoveanu și Arghezi, era protejatul lui Miron Radu Paraschivescu și Eugen Jebeleanu, deci avea deja, un trecut. Din această ipostază îi răspundea mai tânărului Păunescu, îi făcea confesiuni publice și aveau curajul să atace tema școlii de literatură care deja, la zece ani de la trecerea ei, era furios atacată și denigrată ca ”fabrică de scriitori” supuși bolșevismului ideologizant.

„Spune-mi poete Tomozei, n-a fost chiar nimic bun la școala de literatură? Mă se pare o exagerare, nu?” Întrebă Păunescu, prea tânăr ca să fi apucat școala cu pricina, avea doar nouă ani când aceasta fusese înființată.

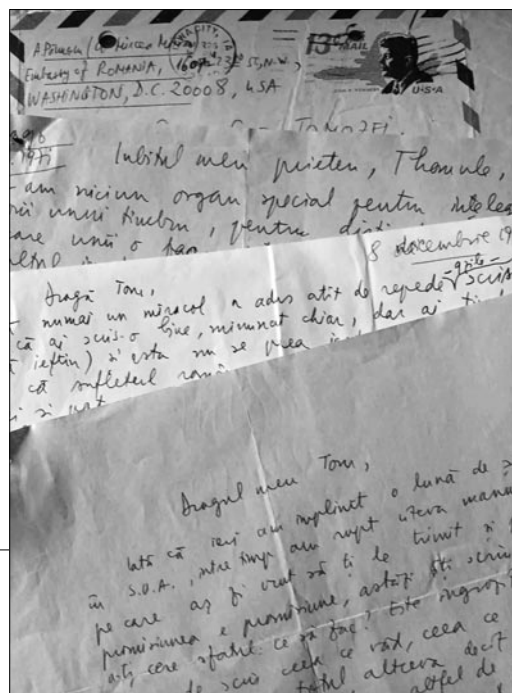
Tomozei (maturul de 33 de ani) îi răspunde cu înțelepciunea poverii anilor săi: ”Școala a avut un mare rost: i-a întâlnit pe cei care un deceniu au acoperit cu scrisa lor coloane de revistă, noi pagini de carte. Școala a grupat-inconștient-talente care, dintr-o logică pornire și-au început cariera prin a o contesta. N-am învățat să scriem. Asta o știm de la onor părinții noștri. Și de la domnul inspector școlar Eminescu Mihai. De la Moș Creangă. De la Nea Iancu. Dar am învățat să trăim literatura. Iată câteva nume de dascăli: Sadoveanu, Vianu, Camil Petrescu... Ei ne-au fost dragi profesori. Au mai fost și alții. Nu-i mai știu. Aș vrea să nu-i mai știu. În ceea ce mă privește, școala m-a ținut aproape de Labiș 730 de zile și - cel puțin pe jumătate - tot atâtea nopți.”

Adrian Păunescu și prozatorul Paul Anghel (din Arhiva Tomozei)

Constanța Buzea și Scrisori de la Păunescu (inclusiv poezii bătute la mașină, ale sale, dar și ale Constanței Buzea, trimise din SUA, evident pentru a fi publicate de Tomozei) figurează în Arhivă și sunt datate 25 martie, 3 noiembrie 1970 și 8 decembrie, trimise de la Iowa City

Adrian Păunescu și traducătorul Tașcu Gheorghiu (din Arhiva Tomozei)

Gheorghe Tomozei în perioada în care era redactor la revista *Luceafărul*, considerată atunci a tinerilor scriitori

Păunescu își dovedea flerul de reporter de excepție, punea întrebări țintite, unele erau foarte agasante, intrigante, unele erau subtil măgulitoare. "De ce ești prieten cu Nichita Stănescu? Ți se pare chiar atât de suportabil?" sau "De ce revista *Luceafărul* unde lucrezi ca adjunct nu a purtat multă vreme semnul personalității dumitale? Ca și a altora. Crezi că formula de azi e ideală pentru o revistă de

tineret?" Sau "care sunt poeții pe care ești mândru că i-ai descoperit?"

Chiar și din întrebări se poate lesne simți faptul că Tomozei e în postura interviuatului "important", căci iată ce răspunde de pildă la întrebarea din urmă. "Repet, n-am descoperit pe nimeni. Am facilitat însă debutul unor poeți ca Adrian Păunescu, Gabriela Melinescu, Constanța Buzea, Petre Stoica și încă mulți alții."

Arhiva păstrează filele interviului, întrebările scrise de mână de Păunescu, în capul unei file ministeriale și pe aceeași pagină, răspunsurile interviuatului. Caligrafia lui Păunescu este vioaie, nervoasă, dar inteligibilă. Caligrafia lui Tomozei este desen filigranat, lucrat cu minuțiozitate. Două caligrafii, doi oameni foarte diferiți, dar într-o solidaritate de tinerețe, frumoasă.

O amintire din redacția revistei *Luceafărul*. Și apariția "tinerei mlădițe literare", liceanul Adrian Păunescu

"Era în urmă cu vreo 20 de ani, în redacția revistei «*Luceafărul*», când mi s-a înfățișat în chip de tânără mlădiță literară elevul de liceu Adrian Păunescu, despre care pot zice limpede că mi s-a impus ca o apariție de excepție, plină de farmec

și ...insuportabilă. Știam că pe mulți va popi în poezia românească și mai știam (nefiind nici eu de tot bătrân) că namila blondă gesticulând abundent și recitând din sine și din alții, mii de versuri, urmează a fi berbecele izbînd carapacea lirismului circumstanțial ce domnea în acei ani în literele noastre.

Un hohot de viață exprimat cu sălbatică vigoare, o foame de nouitate nicicând potolită, adolescent mușcându-și colțul de dinamită, așa era junele cu debut anevoios instalat pe coridoarele redacțiilor, ca într-o Vlăsie ce-l știa, încă de atunci, de stăpân."

Numai descifrând acest text, cu un Tomozei (care se da nițel mare, de, redactor la Revista *Luceafărul*) și un Păunescu cu vreo 6 ani mai tinerel, elev de liceu, întâlnire în redacția revistei tinerimii literare a vremii, se poate cumva înțelege relația de durată Tomozei-Păunescu, cea care a trecut prin toate etapele în funcție de situația vremii, de poziția autorilor, poate mai puțin de cărțile lor cât de configurația lumii în care erau. "Cred că am fost cel care l-a convins să-și boteze prima carte "**Ultrasentimente**" fiindcă el se exprima abrupt și grav, cu o voce nefiresc de profundă, violent și stenic, refuzând să parcurgă știutul ceremonial boem care colorează biografiile poezilor devenind el un bărbat în cetatea poeziei."

Notațiile acestea despre colegul Păunescu le scrie Tomozei în 1981 când Păunescu este ceea ce bine se știe, poetul puternic absolut, trecut prin proba poemelor fluviu, recitat de mulțimi pe stadioane, cântat de folkiști la disperare, deținătorul absolut al unei reviste în care poate să facă tot ce vrea, ba chiar să dea cu tifa securiștilor și activiștilor închipuiți pentru că are încă parte de protecția supra-umană din partea președintelui țării, dar și a dofinului acestuia. Mult mai deschis la minte și mai pricepător de ce e cu cultura și poezii.

Deci textul e scris în epoca magică păunesciană, epoca de vârf social și politic al unui poet de mare talent care și-a ratat cel puțin parțial șansa de rămâne în istoria bună din mai multe motive. Unul ar fi pofta de versificare, iubirea de putere, avariția, vanitatea și orbirea sistematică până la un anumit moment. Când Păunescu a ieșit din orbirea sistematică și a început să comenteze, să critice și să spună adevăruri pe față, iată că a intrat în dizgrație, dizgrație periculoasă, fiind omagiat în continuare (de asta data pe meritele reale poeticești) mai cu seamă de basarabeni lui, la Chișinău.

M. Iloviți
 Al. C. R. Duleba
 J. Văneanțu
 F. Mugur
 O. Nicolescu
 J. P. Argeșanu
 E. Novac
 D. Rotaru
 L. Ciocă
 A. Rujan
 G. C. Nicolescu
 (M. Corbun)

Fotografie din Albumul Tomozei, un grup de scriitori la Pitești (Revista *Argeș*) în perioada în care Gheorghe Tomozei primea aceste scrisori din partea lui Adrian Păunescu aflat în SUA alături de Constanța Buzea (beneficiind de bursa de la Iowa City, creată de Paul Engle)

Restituiri

Luarea curajoasă și păguboasă de atitudine nu a folosit în momentul decembrie 1989, când oamenii și-au amintit numai partea de osanale, l-au hăituit și l-au atacat.

În traseul cu hopuri și povârnișuri, dar mai ales cu sărituri cu prăjina al lui Adrian Păunescu, a existat întotdeauna un locșor pentru Tomozei pe care Păunescu (sus, jos, puternic sau dizgrațiat) l-a prețuit.

Paginile dedicate acestei prietenii (la început benefice pentru Tomozei, apoi tolerabile, în final dăunătoare) adunate evident de Tomozei într-un dosar, sunt foarte interesante și în același timp prea multe pentru ca să poată fi inserate aici. Voi trece doar prin câteva din ele, încercând să nu fac formulări la adresa poetului A.P. "acel om care crede (mai crede) cu atâta convingere în capacitatea poeziei de a sluji umanității are fără îndoială vocația de cascador", cum zice G.T.

Ajuns mare, celebru și puternic, Păunescu își exprimă recunoștința sinceră față de ajutorul lui Tomozei, la tinerețile începutului său literar, într-o scrisoare (inedită, cred). Tomozei a făcut o adnotare: "După" ruptura "cu Barbu."

(păstrăm grația din perioada în care au fost scrise scrisorile ! cu îngăduința dumneavoastră)

"Tubite prietene Tomozei,

Te rog să mă ierți că voi fi sentimental, dar în clipa aceasta mi-am amintit exact anii când ai știut să surzi peste mocirla adolescenței mele. Parcă e iarnă și parcă aș vrea să fugim o zi și o noapte prin oraș și tu să-mi confirmi că, da, totul se va rezolva, voi fi poet, și mai mult decât "un mare poet", bătrîne." Dar vezi simț asta de abia când sînt dezarmat, când cineva îmi bate covoarele casei lui împruțite pe aripa cu care visam.

Îți mulțumesc foarte mult, pentru răbdarea din anii 1960-1961, Adrian Păunescu.

Ridică-te copile din lacrima de-atunci

O scorbura rînjește asupra ființei tale,

În centrul lumii, purtat, ce dac-ai să ajungi?

Cîmpia e puhavă, capul de zeu e moale.

Primește deci salutul încetinit de apă

Al mîinii mele ciunte, al pleoapei mele oarbe

Din lacrima ta vita cu uger se adapă

Scafandru din lacrimi, ochiul te reabsoarbe."

N-am mai avut curiozitatea să caut în opera enormă păunesciană dacă aceste versuri nereușite s-au publicat au ba, cu acest amestec bizar de vită, uger și scafandru, certă e intenția rănitului Păunescu de mulțumire, celui care i-a fost sprijin.

Scrisori mai multe de la A. Păunescu (inclusiv poezii bătute la mașină, ale sale, dar și ale Constanței Buzea, soția lui în acea perioadă, trimise din SUA evident pentru a fi publicate de Tomozei) figurează în Arhivă și sunt datate 25 martie, 3 noiembrie 1970 și 8 decembrie, trimise de la Iowa City, acest program internațional care a ajutat mulți autori români (dar doar dintre cei care căpătau patalama de la sistem, cum au fost și cazurile Ștefan Bănuțescu, Aurel Dragoș Munteanu ori mai târziu Dinu Flămând).

Era de la sine înțeles că plecarea în America, cu o bursă internațională, la un contact important cu scriitori din toată lumea, presupunea ca persoana să fie cetățean de încredere pentru sistemul politic al vremii. Dar vremea aceea era cum aveau să o numească mai târziu cu toții, a "deschiderii", aceea în care au fost traduși și publicați în românește marii autori ai literaturii universale, în traduceri excelente, de traducători ori scriitori de mare valoare.

Scrisorile sunt întinse pe multe pagini, plicurile de tip *Par Avion* purtând chenarul roșu/albastru îmbietor, timbrate cu marca poștală purtând chipul lui Kennedy, adresa este notată cu scrupulozitate pe plic:

Adrian Păunescu, The Mayflower, 1119 N.Dubuque St., Iowa City, Iowa 52240, U.S.A.

Scrisorile (multe pagini cu scris înghesuit, să nu se piardă nici un spațiu, nici un colțisor, dar cu o caligrafie frumoasă, alertă, fluentă, conțin multe mărturisiri, referiri la lumea americană, la relația lui cu ceilalți autori din program, dar și la situația din țară, lumea literară în care voia cu putere să fie mereu prezent, să nu fie ignorat, să rămână pe val. Sunt importante pentru a înțelege

epoca, lumea literară și, de ce nu, felul în care a evoluat traseul literar al lui A.P.

Corespondențele de peste ocean

Cinci scrisori inedite trimise de Adrian Păunescu (n. 20 iulie 1943, Copăceni, raionul Sîngerei, Republica Moldova – d. 5 noiembrie 2010, București, România) din perioada în care participa alături de soția lui Constanța Buzea (n. 29 martie 1941 – d. 31 august 2012) la work shopul internațional de la Iowa City condus de Paul Engle (1908-1991), poet, editor, critic literar, profesor, dramaturg american.*

Scrisorile sunt expediate către Gheorghe Tomozei, Magistrala Nord-Sud, nr 17, București.

*

Născut în Cedar Rapids (Iowa) poetul Paul Engle a obținut o licență în artă la Coe College și o diplomă de masterat – una dintre primele diplome din țară care includeau o teză de scriere creativă – de la Universitatea din Iowa. Teza sa a câștigat premiul *Yale Series of Younger Poets* și a fost publicată sub numele de "colecția de poezie Worn Earth" (1932). Engle și-a început studiile doctorale la Universitatea Columbia, apoi a primit o bursă Rhodes, permițându-i să studieze la Universitatea Oxford cu poetul Edmund Blunden, în timp ce își obținea a doua diplomă de masterat.

În 1967, împreună cu soția sa, poeta chineză Hualing Nieh Engle, a co-fondat **Programul Internațional de Scriere de la Universitatea din Iowa**. Engle și soția sa au fost nominalizați la Premiul Nobel pentru Pace în 1976 pentru munca lor de susținere a scriitorilor internaționali. Poemele elegiace, cu influențe formaliste ale lui Engle explorează teme precum călătoria, loialitatea și familia. A publicat numeroase de culegeri de poezie de-a lungul carierei sale, inclusiv bestsellerul *American Song* (1934) și *Poems in Praise* (1959); memoriile sale *A Lucky American Childhood*, au fost publicate postum, în 1996.

Workshop-ul său literar era o formă de deschidere către scriitori din toată lumea, participarea românilor, deși trebuia aprobată de organele oficiale din România, a deschis porți importante către literatura internațională pentru mulți scriitori. În anii 1970-1971, Adrian Păunescu și soția lui de atunci, Constanța Buzea, au participat la acest program internațional.

1. Dragul meu, Tom

Iată că ieri am împlinit o lună de ședere în S.U.A. între timp am rupt câteva manuscrise pe care aș fi vrut să ți le trimit și pentru că promisiunea e promisiune, astăzi îți scriu pentru a-ți cere sfatul: ce să fac?

Este îngrozitor de greu de scris ceea ce văd, ceea ce trăiesc.

America este cu totul altceva decât ne-am putut închipui noi, este o altfel de frumusețe și o altfel de primejdie.

Sînt într-o situație delicată față de tine, atât de vechi, de bătrîn, de bun cum ești de vreo zece ani încoace, în veghea ta asupra creșterii mele (quintal care a traversat bine Atlanticul).

Ce să fac, Tomule? Cred că înțelegi ce spun. Aș vrea mult de tot să-mi spui în ce fel ne-am obligat împreună față de cititor. Te rog scrie-mi la următoarea adresă: A.P. The Mayflower 614,1110N. Duburque St. Iowa City, IOWA 52240, U.S.A. Spune-mi rogu-te în scrisoare exact ce crezi că ți-ar trebui pentru revistă. Eu îți promit că de mi-ar cădea dreapta și tot ți-aș trimite "cu unghia pe tencuială".

Dar spulberă-mi descurajarea cu o scrisoare (care face cel mult 9 zile) plină de amănunte despre tot ce e pe-acasă. Constanța îți va trimite, în primul meu plic, poezii.

Ți-aș putea trimite și eu.

Cu drag și dor,

Adrian Păunescu

3 noiembrie 1970, Iowa City

CLEOPATRA LORINȚIU

(va urma)

Irina Coptil: Drumul către sine – iubirea pentru cei deopotrivă

Dacă poezia este pretutindeni poezie cu toate rătăcirile ei, poeții fac diferența în esență și nu doar ca tensiune emoțională, ca fecunditate imaginativă sau ca formulă de comunicare. Deocamdată, în absolută anomie și fiindcă mediul virtual suportă orice, se comunică mult și pentru toate nevoile. Cum aceasta este o chestiune care nu tulbură judecata de valoare, ea însăși redusă în cele mai multe cazuri la criteriul plăcerii, unele date ale rațiunii pretind celor care gândesc comparativ-sintetic alte răspunsuri ce urmează a fi căutate; observațiile vin mai apoi cu relevanțe cât se poate de interesante. Astfel, se desprinde un aspect de sociologie poetică; de determinare a personalității, de conjugare a scriiturii sub exigențele limbii și nu mai la urmă a apartenenței la un spațiu spiritual sau altul, la determinări disjunctive sau constrângeri ideologice. Conotația principiului diasporei rămâne încă să poarte o notă discriminatorie – un soi de marginalizare.

Această gazetă sui generis a literaturii, facebook-ul, șterge orice urmă de discriminare de această natură. Citesc mulți poeți români care trăiesc dincolo de fruntariile țării, într-o lume la fel de liberă, dar care scriu poate cu o notă subtil vizibilă în nostalgia patriarhală. Globalizarea sensibilităților, aspectele interculturalității sau cele de limbă deschisă unor șabloane exotice, care au ajuns până în paginile revistelor literare de acasă, șterg ușor și sigur orice diferență. În curiozitatea mea de a găsi diferențieri mai mult sau mai puțin esențiale între lirica de dragoste feminină și cea bărbătească, am remarcat multă poezie bună în spațiul virtual și astfel am descoperit că Mariana Constantin este rezidentă în Sicilia, că Irina Coptil trăiește în Gran Canaria, că Dorina Brândușa Landen locuiește în ținutul scandinav al Suediei, că Mariana Zavati Gardner trăiește la Londra, ca să nu mai amintesc de cei care au ajuns peste Ocean. Citind poezia Irinei Coptil pe facebook, nu aveam încă vreun motiv să cred că poeta nu mai este de mulți ani acasă, în ținutul năsăudean (drag mie), fiindcă poezia ei îmi aduce încă reflexe idilic coșbuciene, dar care sunt numai nestăvilite dor de acasă. De o tinerețe spirituală neatinsă de vreun rău care învăluie tainic și fără veste trupul, Irina Coptil, ajunsă în Gran Canaria, probează acea tenacitate pe care numai poezia o umanizează străluminând-o adânc cu metafora iubirii.

Consilier în marketing, a învățat, cum altfel, limba lui Cervantes și pe roca stinsă a vulcanului oceanic, ea trăiește în eternă dispută a supremației un *acți* și un *acolo* în căutarea lui *acasă*. Acel *acasă* nu musai de la Căianul Mic, unde s-a născut ca al optulea copil al părinților săi, și nici acela unde își găsește alinarea în fiecare zi, ci acolo unde e binele și frumosul, în taințele inimii, în lumea cu dor care nu doare și unde dragostea e numai lumină. Scrie poezie dintotdeauna, îmi spune fără vanitatea că o face, ci spre a se identifica cu destinul său liric și în sensul lui. Se traduce adesea în limba lui Garcia Lorca și se bucură că o poate face până la detaliu, până în conotativul verbului poetic. Își publică poeziile în reviste din țară, frecventează cenacluri literare, ea însăși fondatoare a Cenaclului internațional *Metafora Coșbuciană*. În octombrie 2020 vine la Târgoviște și ia parte, ca redactor, la lansarea revistei *Inimă de român*. Iar după ce a fost antologată în mai multe volume colective, publică sub semnătură proprie volumele de versuri *Ziditele tăceri* (2020) și *Cufărul meu* (2021).

Punându-și gândirea și simțirea între spiritualitatea spaniolă și cea românească, traduce în spaniolă antologia *Inima care vorbește mai multe limbi* (2021), apoi *Izolarium-ul* lui Teodor Laurean (2023) și din spaniolă în română (în curs de apariție) o selecție din poeziile lui Leopoldo Maria Panero (1948-2014), poetul madrilen decedat în Gran Canaria. „Trăiesc și mă hrănesc din lumina condeiului” spune Irina Coptil într-un motto, lucru în care citim, laolaltă, trudă și bucurie. Un test dificil pentru oricare poet ar fi să-i ceri să facă un grupaj din câteva poezii în care se regăsește întru totul; cu dificultate a făcut-o și Irina Coptil, mai ales că aici este vorba de a alege, a discrimina și, circumstanțial, a te detașa totodată judecându-te, fără a te dezice de sufletul tău din celelalte poezii.

Poeziile Irinei Coptil, spre deosebire de ale multor alte poete, armonizează simțirea pură cu reflexivitatea: *mă priveai neptunian/ prin lumini înnisipite/ frământate-n val oceanian/ mi-aduceai flori părăsite...* (Vremuită). Poeta are, fără doar și poate, vocația ineditului imaginar, a contemplativului: *dacă m-aș fi ridicat pe vârful/ aș fi putut să ating/ luna septembrie/ și pe frunzele ei...* (Fraternitate). Ori, cum Irina Coptil îndrăznește impetuos în rațional, nu puține sunt acele imagini lucide, validate în metafizica reprezentărilor, în poetizarea onticului: *nimeni niciodată/ în puțința mirării/ nu mi-a deschis zăgazul uitării/ din tot ce-a durut...* (Exemplu). Sau: *grebla cerului din furcă/ mă îngreabă din ninsori/ îmbrăcată în durerea/ ce-a crescut prin amândoi/ răstigniți în furca nopții/ între greblă și scrisori* (Vremuită). Transferul de atribute, de funcții, de proprietăți devine un instrument productiv în realizarea imaginilor: *pe când toamna „a bătrână”/ cuprindea în ochii mei/ toată seva din porumbe/ și-o cocea în ochii tăi* (Între palma de lut și palma mării), ca și în tandrețea unor reproșuri din aceeași poezie: *dar constat că toamna asta/ te-a închis în colivia/ unor triste așteptări (...)* când te căutam pe-afară/ îmi seada în remușcări.

Și nu numai în poeziile Irinei Coptil găsim ireproșabile ecouri eminesciene – ireproșabile, fiindcă ele sunt teazaurizate limbii române, spiritului ei poetic: *unde luna se adapă/ iar apoi urcă zăcând/ printre norii cei de apă* (Pâinea Apei) Sau: *asa am învățat ce-i durerea,/ așa am învățat cum să mor* (Cărările lui Kafka). Arta negației decurge bine condusă din știința ei în asonanțe: *nimeni niciodată/ în puțința mirării* (Exemplu). La fel, Irina Coptil inventează prozodic între anafora și antanaciază: *te conjur să-mi fii înconjurat/ să mi te naști în fiecare zi/ cu fluturul ce zboară-nezburând/ homeric/ himeric...* (Înconjurată).

Apoi, artizanatul său lexical, cu largă coloratură semantică, se remarcă nu doar în paralelisme agreabile: scrisa, dansata, cănepind, pășita, fluturiste, minele (altceva decât sinele), chiar și cărărila, înacasă etc. Irina Coptil crede netulburată în destinul ei liric și are, cum se vede, destule motive să o facă: *dar mă cunoaște Poezia/ atunci când îmi înscrie veșnicia/ prin octavele ei...* (Ecuatie cu o necunoscută). Titlurile sunt și ele argumente inspirate, sumative, ținând de același registru al semnificării lirice: Pasăre de stea, Dansata lumii, Cărările lui Kafka etc. Am privit-o pe poetă într-o poză, în mai multe poze cu care își însoțește uneori postările pe facebook: în-de-sinea zâmbetului vine ca din noblețea straiului năsăudean cu galbenul pal al crizantemei și, cu carminul macilor adunat sub soarele canarian, respiră, cum îi place să spună, o inimă-poezie.

Nu mai prejos de toate acestea, poezia Irinei Coptil împărtășește paulinic iubire creștină fiindcă drumul către sine, ca și pentru cei deopotrivă, e iubire: *Dumnezeu îmi făcuse peste noapte/ o altă stradă/ ce ducea spre iertări* (Cărările lui Kafka): *iertarea o lăsăm mai pe urmă/ înainte să vedem/ nevăzutul* (Înconjurată). Iată de ce poezia, în libertină ostentație a formalizării, nu este de ocolit nici pe facebook, iar „scrisa” poezilor din afara spațiului efervescent al limbii române de acasă nu se mai revendică niciunui teme diasporic fiindcă e firească diaconie a liricii românești de pretutindeni.

Iulian CHIVU

Poezia eului și a lumii sale

Real și realitate au fost întotdeauna un obstacol și o dilemă pentru poetul modern, acela care marca ruptura de tradiție, optând pentru crearea unei alte paradigme. E paradigma în care realitatea este obnubilată, lăsând să prevaleze *irealitatea senzorială*, în care reperul nu mai e realitatea, ci *realul*, supus, prin *magia limbajului*, *fanteziei dictatoriale*, fantezia care fărâmițează acest real, transformându-l în fragmente deschise vederii și privirii eului. În această relaționare, prin *dereglarea tuturor simțurilor*, eul își creează propriile conexiuni, folosindu-se, deopotrivă, de cuvinte și tăceri.

Ceva din această ideatică se regăsește și în poemele lui Mihai Firică, reunite, în diptic – *O singură aripă* și *Aripa absentă*, în volumul *Dragostea cu parfum de migdale amare*: Mihai Firică, *Dragostea cu parfum de migdale amare*, Editura Vinea, București, 2023.

Imaginarul poemelor se prelungește în imaginarul pictorialului Marcel Voinea, un mod ingenios de a sugera multitudinea și multiplicitatea interpretării, despre care Pedro Salinas spunea că e o *interpretare greșită*, în sensul că, odată ce poetul pune punct unui poem, acesta se încheie, *dar nu se oprește* – „e în căutarea altui poem înăuntrul său, în autor, în cititor, în *tăcere*” (s.m.). Acest spațiu al tăcerii, blankul textului, se completează, astfel, de vederile și privirile celui alt, receptorul, care, citind, suprapune textului personalitatea proprie, *transportându-se* cu toată ființa în actul lecturii și al interpretării.

Cum se constituie imaginarul poetului Mihai Firică?

Asupra lumii imaginarii sale, poetul proiectează dublul fascicul al *reflectorului*, prin care vede la suprafață, în aparent, și al *roentgenului*, prin care vede dincolo, *privește* în esențial. Fotogramele aduse la suprafață așază obiectele lumii în raza lui de contemplare și reflecție/reflectare.

E, mai întâi, cronotopul, *orașul răsturnat*, din care *cad sori*. În căsușul lumii, se cuibărește perechea – eu și tu: „Inima ta e un animal ghemuit în brațele mele”. Cercurile concentrice ale lumii își desfășoară închiderile și deschiderile în spirala eternă a timpului, din care eul decupează bucla proprie, ce coincide cu viața lui, o viață deschisă transcendentului: „Pereți de ceară absorb rugăciunea,/ pe coji de nucă stau de vorbă cu Dumnezeu,/ silabisesc în șoaptă, mângâi cuvintele”.

Impulsurile după care se călăuzesc oamenii îl cutreieră și pe el. Alegerea îl definește. Excluzând pragmaticul, refuzând ispitele lumii, din întregul spectru al potențialului, alegerea lui este *iubirea*, lumina care să-l călăuzească în întuneric. Antiteze ale lumii, lumina și întunericul nu se dispută, întrucât prezența uneia înseamnă absența celeilalte.

Conștient de imperfecțiune, de propria imperfecțiune – ca ființă cu *o singură aripă*, eul își depășește, prin iubire, acest handicap, iubirea îl întregeste. Cealaltă aripă este, așadar, iubirea. Astfel întregită, ființa se poate pregăti pentru zbor. Prin iubire, totul devine posibil: „Cobor în vis și acolo ești tu,/ surâzătoare, cea care pleacă și vine,/ așa cum diminețile lovesc întunericul./ Am văzut ce mi-au spus vocile,/ câteva zile păstrez numele tău în minte.”. Concretizată în ideal feminin, iubirea umple absențele, tăcerile.

Metafora dezvoltată, *dragostea cu parfum de migdale amare*, presupune o comparație subînțeleasă care egalizează cele două câmpuri semantice, sugerând, în conotații sinestezice, un preaplin al trăirii, al modului în care eul, aureolat de iubire, se lasă trăit plenar de acest sentiment („Ai fost aici,/ te aștept chiar adică nu te vei întoarce.”). În praesentia, ca *eros*, sau în absentia, („Privesc golul lăsat de tine./ Ai luat și aerul,/ parfumul tău a dispărut./ Nu a mai rămas altceva decât o piatră pătrată./ foarte greu de purtat pe umeri.”), ca *agapé*, iubirea își revelează fețele, „migdale amare”, pe care le *recitește*, parcurgând, imaginar, un roman/poem al iubirii.

„Desenul a fost spart”, constată eul, admitând, poate, ipostazele aristoteliene ale iubirii – *eros*, *philia*, *storge*, *agapé*, diagonalele eterne pe care, însă, ființa le trăiește/

experimentează consecutiv. Trăirea acestei rupturi, conștientizată lucid, produce suferință („Cubul perfect îmi rupe unghiile (...)/ sufletul-cub tot mai greu/ în care stă ascuns țipătul unei păsări oarbe.”), dar creează și posibilitatea transcenderii, fapt evident în definiția dragostei: „Dragostea este un cerc adânc,/ un ochi de apă în care,/ dacă îți arunci privirea,/ vezi chipul celui alt./ Dragostea este o pasăre/ care își face cuib în tine/ ca să te învețe să zbori,/ apoi uită zborul,/ uitându-se pe sine în tine,/ împletind la nesfârșit inele de aer.”.

Cealaltă aripă, *aripa absentă*, dă contur unei ideatici sociale. Eul se retrage, abandonând confesiunea subiectivă, pentru a-și acorda șansa *vederii* lumii în desfășurarea unui spectacol în care se recunosc detalii ale realului contemporan, filtrat prin sensibilitatea poetică până la a deveni o *irealitate senzorială* – creația lui care răsfrânge, în linii și culori, întreg acest spectacol al evanescentelor.

Aluziile la războiul din Ucraina, *Katia, unde este copilul tău?* („Pământul răscolit de viermele de foc,/ talpa mea refuză să-l atingă/ de teama de a nu tulbura somnul fiicei tale, Katia./ De sub moloz nu se aude nimic,/ vocile sunt doar în mîntea mea...”), sugerează profilul unei lumi în *absența iubirii*, ipostaza agapé a iubirii semenilor, după model divin.

Hiperbolizarea („Căpcăunul înghite orașe”, „Negrul nopții nu se risipește./ Voci și oase care se sparg.”) creează imaginea unei apocalipse, în care distrugerea este totală. Cad sub ascuțitul acestui flagel tot și toate: zidirile omului, cuvintele, sentimentele. O tăcere tragică se întinde ca un zăbranic negru peste lume. Lumina a lăsat, „fără zgomot”, locul întunericului: „Carnea dimineții o scot de sub unghii,/ atât a rămas./ Zile și nopți mărunțite./ Ghilotina memoriei nu iartă,/ cade, retează și tot așa./ Focul a pârjollit dealurile nopți de-a rândul./ Soldații ochesc tablouri...”.

Marginile lumii înșeși se prăbușesc, târziu se înstăpânește odată cu pustiu: „Pe asfaltul sfărâmat de bombe/ conturul de cretă al corpului tău.../ într-un trâziu,/ la marginea lumii,/ acolo unde focul și apa sălășluiesc.”. Cum realul a fost distrus, se înstăpânește imensitatea potențialului, a virtualității, pe care Mihai Firică o investighează prin șansa *memoriei intrasenzoriale*.

Ce ar mai fi de zis?, se autointeroghează poetul. Desenul liric urmează liniile posibilului, așezat pe concretul unui real distrus, anulat, invadat de întuneric. Fotogramele surprind o lume crepusculară, un deșert: „Țara orbilor nu are stăpân./ Cum ar putea avea dacă blocurile amuțesc zile de-a rândul?/ Soldații nu citesc poezii,/ scrijelesc doar aerul cu jarul țigărilor./ Mâna care scrie a amuțit...”.

Mai poate poezia acoperi aceste absențe? Mai poate ea reîntrona frumusețea? Cu aceste tensionate interogații, poetul, prin „supradoza de poezie”, caută, ca un nou Diogene postmodernist, o lumină, așa cum acela căuta un om cu care să se înceapă procesul regenerării morale a lumii.

Voce a umanității, poetul este menit, în imaginarul lui Mihai Firică, unei misiuni sacre – aceea de a trezi conștiințele, orientându-le spre lumina eternă a iubirii.

ANA DOBRE

LITERATURĂ ȘI POSTMODERNISM de Sebastien WIT Doctor în Literatură comparată, Universitatea Paris Nanterre

În peisajul intelectual francez, "postmodernitatea"/"postmodernismul" are parte rareori de presă favorabilă. De la Jean Baudrillard la Antoine Compagnon, trecerea de la modernitate la o "post-modernitate" inspiră neîncredere.(1) Mai mult: unii suspectează că postmodernii nu sunt în realitate decât antimoderni, reacționari (2). În spatele programului său de depășire a modernității, POSTMODERNITATEA n-ar însemna, de fapt, concret, decât o revenire la trecut. În prezent, această impostură postmodernă se dezvăluie sub diferite forme. De exemplu, la Bruno Latour, începând cu momentul când "noi n-am fost moderni niciodată", postmodernitatea n-are efectiv niciun motiv de a exista(3). Prin refuzul său dublu al modernității și al postmodernității, poziția lui Latour ilustrează perfect conceperea postmodernității ca o simplă prelungire a modernității, o excrescență printre altele (hipermodernitate, ultramodernitate, etc.). Pe plan istoric, n-ar exista nicio perioadă postmodernă care să se rupă de o modernitate anterioară.

Cu toate acestea, când ne punem întrebări cu privire la presupoziii, observăm că această viziune asupra postmodernității provine în mare măsură din teoriile arhitecturale ale lui Charles Jencks(4). În introducerea la LIMBAJUL ARHITECTURII POSTMODERNE, Jencks explică faptul că el reia noțiunea de "post-modernism" din critica literară a anilor 1960(5). Referindu-se la cercetările lui Ihab Hassan despre experimentele radicale (ca acelea ale tehnicii literare "cut-up" (fragmentare) ale lui William Burroughs(6)), Jencks precizează totuși că a optat pentru o definiție total opusă a termenului de "postmodern". În postmodernismul arhitectural, nu este vorba de a se rupe de formele convenționale, ci - dimpotrivă - de a pune capăt oricărui extremism avangardist pentru a realiza o revenire parțială la tradiție(7). În consecință, înțelegem mai bine de ce este posibil astăzi să asociem noțiunile de postmodern cu antimodern.

După părerea lui Jencks, postmodernismul n-ar fi decât un neo-conservatorism, un nou avatar al neo-clasicismului. Dar din acest motiv poate el să facă să dispară valoarea avangardistă pe care Hassan o asocia cu postmodernul din anii 1960? În măsura în care critica anglo-saxonă a teoretizat un postmodernism propriu-zis literar, poate părea surprinzător să se interpreteze postmodernitatea în literatură doar după teoretizarea propusă de arhitectură.

În acest articol, voi examina prefixul post- al postmodernității literare revenind la accepțiunile sale din critica anilor 1960. Prin aceasta, iau act de faptul că prefixul post- nu este niciodată independent de perioadele și domeniile de activitate în care este folosit. Între postmodernii lui Hassan și anti-modernii anilor 1980, trebuie neapărat să distingem două momente ale ideii de postmodernitate. În Franța suntem obișnuiți să vorbim de a doua postmodernitate, cea a victoriei unei ideologii a pieței asupra producției culturale. Or, pentru teoria literară, pare mai rodnic să revenim la fundamentele primului concept de postmodernitate, pentru a reflecta exact la mizele prefixului post- la care face trimitere acesta.

BORGES - primul postmodern?

Pentru critica anglo-saxonă a anilor 1950-1960, postmodernitatea are un simbol: figura lui Jorge Luis Borges. După cum amintește chiar Jencks, postmodernitatea literară se referă în primul rând la experimentele radicale care vizau deconstrucția modernității. În acest mod rezumă estetica borgesiană proiectul postmodern anterior

lui Jencks. Din opera nuvelistului argentinian, vom reține în special două texte: "Biblioteca Babel" și "Grădina cu poteci care se bifurcă"(9). Nuvelă datând din 1941, "Biblioteca Babel" constituie din multe puncte de vedere o fabulă a idealului modernității. Conținând toate cărțile lumii, biblioteca simbolizează o literatură totală, apărută din întâlnirea dintre aleatoriu și misticism (10). În conformitate cu aspirațiile avangardelor începutului de secol, jocul combinatoriu se transformă într-un revelator al ordinii universului, în cheia unei reconcilierii dintre om și infinitul lumii(11).

NOTE:

(1) Cf. Alexandru Matei- "Gândirea postmodernă. În jurul unei dezbateri transatlantice fără ecouri în Europa de Est" în Atelier Fabula (pe internet), 2009. Disponibil pe: <http://www.fabula.org/atelier.php> gândirea postmodernă22 (consultat pe 5 ian.2017).

(2) Începând cu anii 1980, asistăm la o asimilare a termenilor "pre-modernist", "antimodernist" și "postmodernist". În legătură cu aceasta, vezi Henri Garris-"Postmodernismul este o ariergardă?", în William Marx (editor) - "Ariergardele în secolul XX. Cealaltă față a modernității estetice", Paris, P.U.F., 2004, p.82.

(3) Vezi Bruno Latour - "Noi n-am fost moderni niciodată. Eseu de antropologie simetrică", Paris, "La Decouverte" ("Descoperirea"),1991.

(4) Cf. Henri Meschonnic - "Modernitate Modernitate", Paris, Verdier, 1988, p.220. Meschonnic constată că succesul termenului "postmodern" se explică mai ales prin utilizarea sa în domeniul arhitecturii.

(5) Vezi Charles Jencks - "Limbajul arhitecturii moderne", Paris, Denoel, 1985, p.6: "Când am scris prima dată această carte în 1975 și 1976, termenul și conceptul de "postmodernism" nu fuseseră încă folosite în mod curent decât în critica literară. Ceea ce era cu atât mai tulburător, după cum am înțeles mai târziu, este că termenul fusese utilizat în sensul de "ultra-modern", cu referire la romanele extremiste ale lui William Burroughs și la o filosofie a nihilismului și a anti-convenției".

(6) Vezi Ihab Habib Hassan - "Mașina de scădere: Opera lui William Burroughs", în "Critica: studii de literatură contemporană" nr. 1, 1963, p. 4-23.

(7) Vezi C. Jencks - "Limbajul arhitecturii post-moderne", op. cit, p. 6.

(8) Cf. Catherine Gery- "Modernismul contra tentațiilor modernității. Dialog cu Gerard Conio" în "Vox Poetica. Litere și științe umaniste" (pe internet). Disponibil pe: <http://www.vox-poetica.org/entretiens/intConio.html> (consultat pe 5 ian. 2017).

(9) Respectiv în limba spaniolă - "Biblioteca Babel" și "Grădina cu poteci care se bifurcă". Aceste două texte au fost strânse în 1944 în antologia "Ficțiuni". Vezi Jorge Luis Borges - "Ficțiuni", ed. Jean Pierre Bernes, trad. Roger Caillois, Nestor Ibarra și Paul Verdevoye, Paris, Gallimard, 1994, p. 148-203.

(10) Vezi ibid, p. 171: "Dacă ar exista un călător etern care să traverseze Biblioteca, secolele ar sfârși prin a-l învăța că aceleași cărți se repetă întotdeauna în aceeași dezordine care, repetată, devine o ordine:Ordinea", Ibid., p.170.

(11) Colectivul liPotetic (doctorii în Literatură comparată de la Nanterre)

Ianuarie 2017

Traducere din limba franceză de
Liana ALECU

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Pitești

sub egida
Consiliului Local Pitești și a
Primăriei municipiului Pitești

Fondată în ianuarie 2003 de
Virgil Diaconu, Marian Barbu,
Mariana Șeniță-Vasilu,
Florian Stanciu

REDACȚIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-șef: Marian BARBU
Secretar de redacție:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE
Florian STANCIU

Correspondenți:
Elisabeta BOȚAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărții, 110013,
Pitești
Tel./fax: 0248/219976

<http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>

Cont: 50104122256,
Trezoreria Pitești
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conținutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea și alte opinii
decât ale redacției.

Manuscrisele primite
la redacție nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
lași

Revista nu publică decât texte
inedite, deci care nu au mai
apărut în alte publicații.

LIVIU MĂȚĂOANU – anatomia unui poem sau Fragilitatea prezenței și absenței

***

Cândva o primăvară va reveni totuși;

îmi pun o frunză de mentă în limonadă:
gustul mirosul te părăsesc
de parcă nu mai ești vie;

pe lângă mine trece o doamnă care îți seamănă
și în ochii ei citesc o liniște pe care
nu am mai avut-o niciodată,
când tocmai acum telefonul sună
iar fotografia ta cea făcută pe trepte
zâmbește din nou.

(Din vol. *Flori de piatră/ Flores de piedra*, Eikon, 2024)

Liviu Mățăoanu construiește în acest poem o atmosferă subtilă, în care fragilitatea memoriei și a sentimentelor se împletește cu gesturi cotidiene și întâmplări aparent banale. În acest spațiu liric, primăvara devine nu doar un anotimp al revenirii, ci și un simbol al speranței, al reînnoșării unui fir afectiv: „cândva o primăvară va reveni totuși”. Această așteptare nedeslușită, formulată într-un ton reținut, conține ecoul unei absențe, o tristețe resemnată, dar nu definitivă.

Detaliul aparent nesemnificativ – frunza de mentă pusă în limonadă – deschide o dimensiune senzorială, transformând un gest simplu într-un declanșator al amintirii. Versurile „gustul mirosul te părăsesc / de parcă nu mai ești vie” surprind disoluția unei prezențe, felul în care memoria afectivă

se leagă de simțuri, pentru ca apoi să le trădeze. Trecerea de la concret la abstract este fină, iar pierderea gustului și a mirosului devine un semn al distanțării de ființa evocată.

Momentul de suspensie este urmat de întâlnirea cu o femeie care „îți seamănă”, un motiv recurent în lirica melancolică – iluzia reîntâlnirii, reflecția trecutului într-o figură străină. Privirea ei aduce însă o „liniște pe care nu am mai avut-o niciodată”, o constatare paradoxală, care poate sugera fie un soi de consolare, fie un contrast cu tumultul afectiv provocat de amintirea celei pierdute.

Finalul introduce un element tehnologic, cotidian, dar încărcat de o forță simbolică puternică: „telefonul sună / iar fotografia ta cea făcută pe trepte / zâmbește din nou.” Imaginea are o simplitate tulburătoare – sunetul telefonului devine puntea între prezent și trecut, iar fotografia capătă o viață efemeră, un ecou al zâmbetului care odinioară aparținea realității.

Stilistic, poemul se înscrie în estetica minimalismului contemporan, cu un vers liber fragmentat, capabil să redea ezitățile și emoțiile prin pauzele impuse de așezarea grafică. Repetițiile subtile și ritmul sincopat accentuează starea de plutire între real și rememorare. În această poezie, absența nu este un gol absolut, ci o prezență fantomatică, care apare și dispare odată cu sunetul telefonului, cu gustul minții, cu silueta unei femei ce amintește de altcineva. În esență, poemul captează tocmai această oscilație dintre uitare și rețineră a unui trecut care refuză să se stingă definitiv.

Dumitru SÎRGHIE – MITIF

OMAGIU PRINȚULUI AVIAȚIEI ROMÂNEȘTI

Cel ce avea să devină asul numărul unu al vânătoarei românești, **Constantin Cantacuzino** (cunoscut și cu porecla aviatoricească “Băzu”) s-a născut la 11 noiembrie

1905 la București, fiu al principelui Mihai Cantacuzino și al Mariei Cantacuzino (născută Roseti).

A practicat în tinerețe mai multe sporturi, descoperindu-și, în 1933, adevărata vocație: zborul. A obținut brevetul de pilot pe avioane de turism, iar în anii următori s-a perfecționat, calificându-se pilot de linie, la aviația comercială, dar și pilot de vânătoare.

A plecat pe front, la cerere, în 1941, la Escadrila 53 Vânătoare (Hurricane), după care, refuzând lăsarea la vatră, a trecut pe Messerschmitt 109, făcând parte din faimoasele Grupuri 7, apoi 9 Vânătoare, al cărui comandant a devenit în toamna lui 1944. A obținut un număr total de 60 de victorii aeriene, cele mai multe dintre toți aviatorii români participanți la Al Doilea Război Mondial.

După câțiva ani de la încheierea războiului, Băzu a emigrat în Spania, acolo unde a murit în 1958.

Asociația Aviatorilor Brașoveni, cea mai veche organizație din România (fondată în 1987), care are ca obiectiv studierea istoriei Aviației și omagierea Eroilor săi, va organiza o ceremonie dedicată aniversării a 120 de ani de la nașterea căpitanului aviator Constantin „Băzu” Cantacuzino. Evenimentul a avut loc la 21 septembrie 2025, ora 12.00, în comuna Ialomițeană Jilavele, locul unde Băzu și-a petrecut copilăria pe moșia familiei sale. ASABv a colaborat la organizarea activității cu Primăria și instituțiile locale, cu Statul Major al Forțelor Aeriene și cu Aeroclubul României, dar și cu muzeul brașovean „Casa Mureșenilor”.

Mihai-Atanasie PETRESCU,
membru al ASABv

LITERATURA ROMÂNĂ

HORIA BĂDESCU – OGLINDA CA PROBĂ

Proba oglinzii (Școala Ardeleană, 2024) ne propune să ne privim într-o oglindă din luciul căreia „se pot holba la tine înecații adâncului”. Și ochii lor plini de ape instituie un netimp care cere rigoare: „Oglinda cuprinde pentru a desprinde”.

Un dispozitiv de trezire — vindecă după ce taie: „văzutele și nevăzutele” restituite. Traversarea „imensității dintre tine și tine”. Corăbii cu chilă grea — sedimentul a tot ce n-am fost — ratarea transformată în combustie. Toate vin într-un timp vertical, locuibil.

Prezentul e „împins în afara lui însuși”, iar „atunci”-ul revine ca stare trăită: „ești altul, fiind același”. Logosul fixează ontologia volumului. „Esența fiecărui cuvânt... participă la Ființă”; „lumea e fiica Verbului”; „între noi și Dumnezeu stă limbajul”. Degradarea limbii încetează să fie chestiune de stil: devine dezagregare a ființei. „Vom trăi doar cât cuvintele noastre.”

Interludii apar ca niște tablouri pe pereții casei filosofice construite de Horia Bădescu. Filonul blagian dă adâncime. „O boală învinsă-i orice carte”: suferința ca dor ontologic de starea aurorală. Poezia vindecă prin reatașare - nu coboară divinul „la noi”, ci întoarce omul „întru” el; întrebarea poetică devine „măsurarea delimitativă a ființei omenești”. Sobrietate heideggeriană, limpezită de jargon. Amplitudini alternate cu lovituri aforistice, reveniri spiralate care irigă același sol până când sensul se decantează. Intertextele - Vedele, Confucius, Pascal - intră în osatură, nu în decor. Volumul cere „zăbava cugetării” și propune o re-profesionalizare a limbii; într-o cultură a „imperiului vorbelor”, asta înseamnă insurgență lucidă.

Linia sapiențială respiră durată, nu exotism. La Qufu, cifra 9 — numărul perfecțiunii — trece din prerogativa împăratului în arhitectura templului lui Confucius (pavilioane, curți, „Dacheng” cu nouă încăperi): un transfer discret al demnității către spirit; maximile („Studiază trecutul, pentru a înțelege viitorul.”) reintră firesc în prezent.

Bestiarul etic fixează imagini-memento. „Cum au știut”: elefanții care veghează, postesc, se adună în doliu — lecție despre discreție și recunoștință. În contrapunct, „Hoitarii”: „gropari travestiți”, „preoții putrefacției”, oportunismul care se hrănește din frigul moral. Două zoologii, un singur cod al demnității.

Niciodată să nu uităm că privim. Acuitatea privirii crește cu fiecare petec văzut. „Ochii” re poziționează iconografia Justiției: „Numai dacă ai ochii legați poți să-l confunzi pe Hristos cu Baraba.” Discernământul cere

vedere, nu neutralizarea privirii; propoziție scurtă, rîcoșeu lung.

Iar când ochiul devine ager, ca al unui vultur în căutarea prăzii, se vede, ca un stârv, monopolul trist al umanului: răul gratuit. Între „telefagie” și „gazetofagie”, într-un „imperiu al vorbelor” unde „cuvintele devin ilegale”, se configurează o economie a derizoriului; din *Jurnal imposibil*: „Sunt epoci în care trebuie să rezisti chiar împotriva ta.” și „A vorbi despre o carte: a reflecta asupra unuia dintre posibilele moduri de exprimare a eului propriu.” — maxime-instrument, nu dantelă morală.

Telefagia, gazetofagia, imperiul vorbelor în care cuvintele ajung „ilegale”, vin împreună cu aceeași economie a derizoriului, același frig. Și totuși, un clic al realului: fantasticul nu evadează, intră; e destul ca un detaliu să-și schimbe conturul și se crapă coaja convenției. Plopul întinde o ramură până la fereastra copilului — lumea își arată textura legăturilor. Ilogică nu e lumea, illogică e „imoralitatea dând lecții de morală”, disprețul limbii lucrat cu limba însăși.

O oglindă. Și în ea se agață, inevitabil, parazitul instituțional: „căpușă vegetală”. Mereu verde, inepuizabilă în ruina gazdei. Rece, exact, de ținut minte — un avertisment pentru orice formă de vampirizare socială.

Proba oglinzii instalează catoptrica conștiinței ca metodă de locuire a realului — oglinda judecă, memoria readuce, Logosul dă măsura. Literatura vindecă după tăietură, iar fraza lui Bădescu păstrează lama. „Vom trăi doar cât cuvintele noastre.”

Cristian MELEȘTEU

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.

Vizitați **Cafeneaua literară** la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro